

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

I N F O R M A C I J A

o
gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2019. godini
i planovima gospodarenja šumama za 2020. godinu

Sarajevo, kolovoz 2020. godine

SADRŽAJ

POPIS SKRAĆENICA	5
I. UVODNE NAPOMENE	7
II. ZAKONODAVNI OKVIR	9
III. OPĆI PODACI O ŠUMARSTVU	12
IV. REALIZACIJA PLANA SJEČA	19
V. PROIZVODNJA I PLASMAN ŠUMSKIH DRVNIH SORTIMENATA	20
VI. ŠUMSKA TRANSPORTNA INFRASTRUKTURA	24
VII. ŠUMSKOUZGOJNI RADOVI	28
VIII. SJEMENARSTVO I RASADNIČARSTVO	33
IX. INTEGRALNA ZAŠTITA ŠUMA	38
X. POKAZATELJI POSLOVANJA	45
XI. KADROVSKA STRUKTURA ZAPOSLENIH U ŠUMARSTVU FBIH	48
XII. LOVSTVO	50
XIII. STRATEŠKE AKTIVNOSTI U OBLASTI ŠUMARSTVA	56
XIV. SAŽETAK	61
ZAKLJUČCI VLADE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE	71

POPIS SKRAĆENICA

BPK	Bosanskopodrinjski kanton
CBP	Centralna baza podataka
EU	Europska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMPVŠ	Federalno ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva
FSC	Forest Stewardship Council
GIS	Geografski informacijski sustav
GJ	Gospodarska jedinica
HNK	Hercegovačko-neretvanski kanton
HTZ	Higijensko-tehnička zaštita
ISS	Informacijski sustav šumarstva Federacije BiH
JP	Javno poduzeće
KJP	Kantonalno javno poduzeće
KS	Kanton Sarajevo
K10	Kanton 10
MP ŠTI	Master plan šumske transportne infrastrukture Federacije BiH
PDV	Porez na dodanu vrijednost
PK	Posavski kanton
RD	Radni dan
SBK	Srednjobosanski kanton/Kanton Središnja Bosna
ŠDS	Šumski drvni sortimenti
ŠGD	Šumskogospodarsko društvo
ŠGO	Šumskogospodarska osnova
ŠGP	Šumskogospodarsko područje
ŠKP	Šumski kamionski put
ŠTI	Šumska transportna infrastruktura
ŠUR	Šumskouzgojni radovi
TK	Tuzlanski kanton
USK	Unsko-sanski kanton
ZDK	Zeničko-dobojski kanton
ŽZH	Županija Zapadnohercegovačka

I. UVODNE NAPOMENE

Sukladno Programu rada Vlade Federacije BiH za 2020. godinu i Programu rada Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ) za 2020. godinu, Federalna uprava za šumarstvo izradila je „Informaciju o gospodarenju državnim šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2019. godinu i planovima gospodarenja šumama za 2020. godinu“ (Informacija). Informacija je izrađena na temelju podataka prikupljenih od kantonalnih uprava za šumarstvo, kantonalnih poduzeća koja gospodare šumama, kao i iz drugih relevantnih izvora.

U Informaciji su navedeni značajniji pokazatelji gospodarenja šumama:

- zakonodavni okvir
- površine šuma
- drvena zaliha
- godišnji zapreminski prirast i sječivi etat
- pregled planiranih i ostvarenih sječa i realizacija plana sječa
- planirana i ostvarena proizvodnja šumskih drvnih sortimenata
- planirana i ostvarena izgradnja i rekonstrukcija šumskih komunikacija
- otvorenost šuma
- pregled planiranih i ostvarenih šumskouzgojnih radova
- sjemenarstvo i rasadnička proizvodnja
- integralna zaštita šuma
- podaci o poslovanju kantonalnih šumskogospodarskih društava
- podaci o uposlenim u kantonalnim šumskogospodarskim društvima i upravama za šumarstvo
- kratki pregled sa najznačajnijim podacima iz oblasti lovstva
- pregled strateških aktivnosti i projekata u šumarstvu.

Izvršena je analiza stanja u oblasti šumarstva na svim razinama, identificirani problemi i slabosti, te predložene aktivnosti za njihovo rješavanje.

II. ZAKONODAVNI OKVIR

1. Zakon o šumama

Imajući u vidu funkcije šume i činjenicu da šume i šumska zemljišta u Federaciji BiH čine oko 58% ukupnog životnog prostora, nema sumnje da upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem predstavlja vitalni državni interes, odnosno interes Federacije BiH.

Upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem su specifične aktivnosti, koje u cilju efikasnosti, teže principu prostorne i funkcionalne centralizacije. Ovaj princip počiva na spoznajama:

- da gospodarenje svim šumama i šumskim zemljištima mora imati jedan zajednički, dugoročni cilj – optimalno ili potpuno korištenje prirodnih potencijala šumskih zemljišta,
- da se upravljanje i gospodarenje šumama temelji poglavito na samofinanciranju iz tekućih prihoda od prodaje šumskih proizvoda,
- da gospodarenje izoliranim (izdvojenim) šumskim površinama ili kompleksima sa šumom lošije kvalitete ili bez šume ne može funkcionirati bez podrške zbog nedostatka tekućeg prihoda.

Oblast šumarstva se regulira Zakonom o šumama i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja.

Vlada Federacije BiH je na 55. sjednici održanoj 27.05.2016. godine, nakon razmatranja Prednacrta zakona o šumama izrađenog od strane ovog Ministarstva, utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt zakona o šumama.

Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH je na 12. redovnoj sjednici održanoj 13.07.2016. godine razmatrao ovaj Zakon i donio zaključak kojim je prihvatio Nacrt zakona o šumama. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH na nastavku 15. redovne sjednice održane 15.12.2016. godine razmatrao je Nacrt Zakona o šumama, te usvojio Zaključak kojim je prihvaćen Nacrt Zakona o šumama. Predmetnim zaključcima predlagač je zadužen provesti javnu raspravu u roku od 90 dana, što je ovo Ministarstvo u ostavljenom roku i izvršilo.

Ovo Ministarstvo je u suradnji sa svim kantonalnim ministarstvima nadležnim za poslove šumarstva, Savezom općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine, kantonalnim šumskogospodarskim društvima, Federalnom upravom za inspekcijske poslove-Šumarskim inspektoratom, Šumarskim fakultetom Univerziteta u Sarajevu, Udruženjem inženjera i tehničara Federacije Bosne i Hercegovine, Hrvatskim šumarskim društvom, Udruženjem poslodavaca u Federaciji BiH, Samostalnim sindikatom šumarstva, prerade drveta i papira provelo javne rasprave. Na području svih kantona provedena je javna rasprava, te uzimajući u obzir konstruktivne primjedbe i sugestije iznesene tijekom javnih rasprava izrađen je Nacrt Zakona o šumama i isti je upućen Vladi FBiH 31.05.2017. godine na razmatranje, utvrđivanje teksta Prijedloga zakona o šumama i upućivanja u daljnju proceduru.

Vlada Federacije BiH na 110. sjednici održanoj 07.07.2017. godine, nakon razmatranja Nacrta zakona o šumama izrađenog od strane ovog Ministarstva, utvrdila je i u parlamentarnu proceduru uputila Prijedlog zakona o šumama. Isti do danas nije razmatran ni na jednom od domova Parlamenta Federacije BiH.

U prethodnom periodu, kao posljedica nedonošenja federalnog propisa za oblast šumarstva, devet kantona je donijelo svoje propise za oblast šumarstva. Donošenjem kantonalnih zakona o šumama Federaciji BiH se uskraćuju nadležnosti propisane Ustavom Federacije BiH, na različite načine je uređeno upravljanje i gospodarenje šumama, pitanje vlasništva kao i izdvajanje finansijskih sredstava za korištenje, zaštitu i unapređenje šuma, što je u suprotnosti sa ustavnim odredbama.

2. Zakon o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja ("Službene novine Federacije BiH", br. 71/05 i 8/10)

Ovim zakonom uređuje se: registracija i način vođenja registara, proizvodnja i kontrola proizvodnje šumskog i hortikulturnog sjemena i sadnog materijala, kontrola uvoza reproduktivnog materijala, naknada troškova, upravni nadzor nad provođenjem ovoga Zakona, kaznene odredbe i druga pitanja od značaja za provođenje jedinstvenog sustava upravljanja sjemenarstvom i rasadničarstvom šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Tijekom implementacije predmetnog Zakona uočeni su određeni nedostaci i nedorečenosti što stvara probleme kako samim registriranim proizvođačima, tako i organima koji provode stručni pregled nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala kao i inspekcijskim organima. Također, odredbe ovog Zakona nisu u potpunosti usklađene sa zakonodavstvom EU koje uređuje ovu oblast. Potrebno je napomenuti i to da su Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja kao i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja ("Sl. novine Federacije BiH", broj: 55/01) propisani uvjeti vezano za proizvodnju i promet ukrasnog drveća i grmlja, koji nisu ujednačeni, te i usljed navedenog dolazi do određenih poteškoća vezano za upis u registre proizvođača i uvoznika sjemena i sadnog materijala, kao i do poteškoća prilikom provođenja stručnih kontrola i inspekcijskih pregleda.

Imajući u vidu navedeno, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva pristupilo je izradi novog zakona o šumskom reprodukcijom materijalu te je u cilju izrade teksta Prednacrt Rješenjem imenovana Radna grupa.

Vlada Federacije BiH na 154. sjednici održanoj 30.08.2018. godine je utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt Zakona o reprodukcijom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.

3. Zakon o lovstvu

Zakon o lovstvu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 4/06) je objavljen 01.02.2006. godine i stupio je na snagu 09.02.2006. godine. Njegova implementacija i nakon četrnaest godina još uvijek nije u potpunosti izvršena.

Ovaj Zakon je mijenjan i dopunjavan u 2010. i 2014. godini, u njegovoj primjeni i dalje su prisutne znatne poteškoće, što je i osnovni razlog da se pristupilo izradi novog Zakona o lovstvu.

Implementacija važećeg Zakona o lovstvu nije izvršena u dijelu koji se odnosi na osnivanje i dodjelu lovišta.

Lovišta na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine utemeljenja su na području devet (9) kantona i ista su u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu dodijeljena na korištenje u šest kantona, u Hercegovačko-neretvanskom kantonu na korištenje je dodijeljeno osam lovišta, a pet lovišta nisu dodijeljena na korištenje, u Kantonu 10 utemeljenja su 23 lovišta, na korištenje je dodijeljeno 15 lovišta, a 8 lovišta nisu dodijeljena na korištenje, u Zeničko-dobojskom kantonu na korištenje je

dodijeljeno trinaest lovišta, a jedno lovište nije dodijeljeno na korištenje u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu, dok u Srednjobosanskom kantonu još nije provedena zakonska procedura utemeljenja i dodjele lovišta na korištenje.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva izradilo je tekst Prednacrtu Zakona o lovstvu i isti u studenom 2019. godine uputilo u proceduru pribavljanja obveznih mišljenja od strane nadležnih institucija.

Federalno ministarstvo financija i nakon dvije urgencije upućene od strane Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva nije dostavilo svoje mišljenje.

U predloženom zakonskom rješenju, nakon njegovog usvajanja, bit će omogućeno deblokiranje osnivanja i dodjele lovišta na korištenje u kantonima u kojima su ti postupci blokirani već 14 godina.

Lovstvo u smislu ovog Zakona, predstavlja javnu djelatnost.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je od dana stupanja na snagu ovog Zakona donijelo dvadeset (20) provedbenih propisa (pravilnika), kao i dva rješenja o osnivanju uzgojnih područja za medvjeda i divokožu.

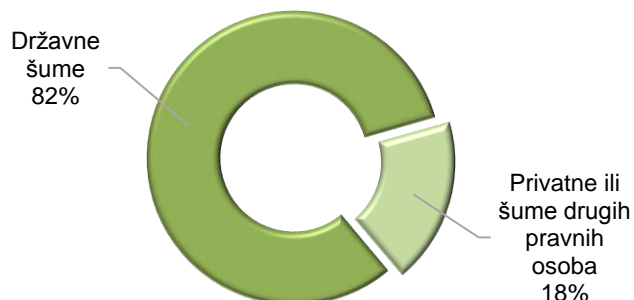
Međunarodne Konvencije koje uređuju pitanja zaštite i gospodarenja sa divljači su brojne, a BiH je do sada prihvatila i potpisala neke najznačajnije, među kojima su za pitanja lovstva najvažnije Bernska Konvencija, Cites Konvencija i Konvencija o biološkoj raznolikosti. Nažalost, i pored toga što je prošlo više od devet godina od potpisivanja najvažnijih Konvencija za razvoj lovstva u Bosni i Hercegovini (Bern i Cites), po pitanju implementacije ovih Konvencija nije puno urađeno.

III. OPĆI PODACI O ŠUMARSTVU

1. Pokrivenost šumama

Šume i šumska zemljišta u Federaciji Bosne i Hercegovine zauzimaju površinu od oko 1.511.386 ha, od toga su u državnom vlasništvu 1.234.256,3 ha ili 82%, a u privatnom vlasništvu i vlasništvu drugih pravnih lica oko 277.130 ha ili 18%.

Vlasnička struktura šuma u Federaciji BiH

Osim po vlasništvu, šume razvrstavamo i prema namjeni njihovog korištenja tako da tu spadaju gospodarske, zaštitne i šume posebne namjene. Temeljna načela šumarstva u Federaciji BiH su održivo gospodarenje, očuvanje prirodne strukture i raznolikosti šuma, kao i trajno povećanje stabilnosti kako u gospodarskom smislu, tako i u svim općekorisnim funkcijama šuma. Šumama u Federaciji BiH se gospodari na temelju šumskogospodarskih osnova koje se donose za desetogodišnji period. Za državne šume izrađuju se šumskogospodarske osnove u kontinuitetu za sva šumskogospodarska područja, osim ŠGP „Srednje-neretvansko” i područje krša Hercegovačko-neretvanskog kantona.

Za privatne šume nisu izrađene šumskogospodarske osnove u Unsko-sanskom, Hercegovačko-neretvanskom, Zapadnohercegovačkom i Kantonu 10. Izrada šumskogospodarskih osnova za državne šume je obveza korisnika šuma, odnosno šumskogospodarskih društava, a za privatne šume obveza kantonalnih ministarstava za šumarstvo i kantonalnih uprava za šumarstvo. Šumskogospodarskim osnovama se osigurava princip održivog gospodarenja šumama i planiraju sve aktivnosti na razini šumskogospodarskog područja. Pored ovih, aktivnosti su usmjerene na postizanje i održavanje prirodne strukture, zaštite biološke raznolikosti, kao i aktivnosti koje dovode do poboljšanja svih općekorisnih funkcija šuma.

Šumama kao jednom od najvrednijih resursa Federacije BiH treba posvetiti posebnu pozornost zbog evidentne degradacije i potrebe za korištenjem svih funkcija šuma. Vrlo važno je osigurati stabilan zakonski okvir donošenjem federalnog/entitetskog zakona o šumama i poduzeti konkretne aktivnosti na unapređenju organizacije gospodarenja šumama u cilju održivog korištenja resursa, očuvanja prirodne strukture, zaštite okoliša i drugo. Radi potpunijeg uvida u stanje državnih šuma u Federaciji BiH, na temelju šumskogospodarskih osnova i raspoloživih podataka dobijenih od šumskogospodarskih društava i kantonalnih uprava za

šumstvo, daje se pregled stanja šuma po svim bitnim elementima: struktura površina, drvnih zaliha, zapreminskog prirasta i sječivog etata.

2. Prikaz površina

Za izračun ukupnih površina šuma i šumskih zemljišta, drvene zalihe, zapreminskog prirasta i sječivog etata korišteni su i podaci za HNK preuzeti iz posljednje važeće ŠGO.

Tablica 1: Struktura površina šuma i šumskih zemljišta

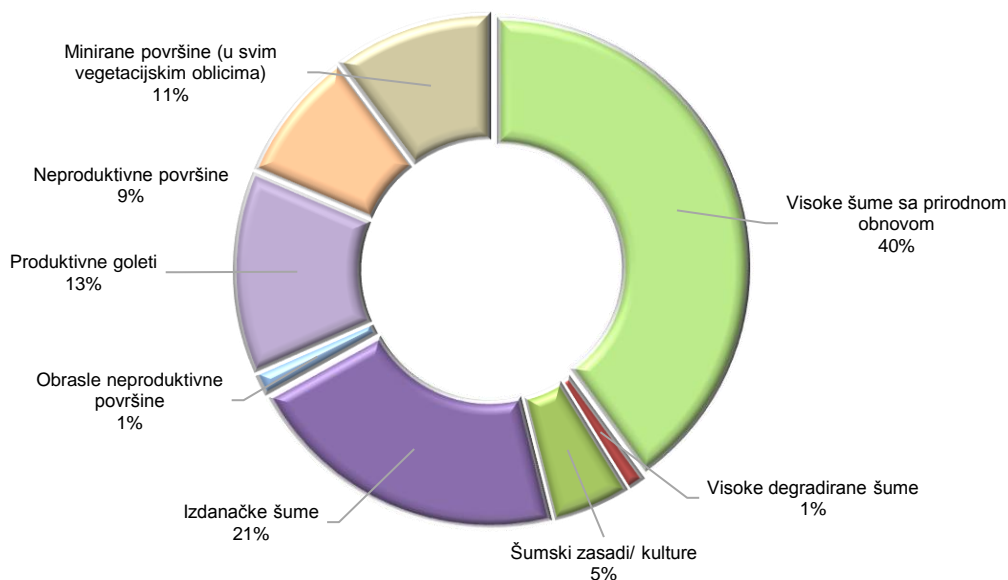
Vegetacijski oblik	Površina ha	%
Visoke šume sa prirodnom obnovom	493.479,1	40,0
Visoke degradirane šume	14.898,8	1,2
Šumski zasadi/ kulture	60.517,5	4,9
Ukupno visoke šume	568.895,4	46,1
Izdanačke šume	257.879,5	20,9
Obrasle neproduktivne površine	17.809,2	1,4
Ukupno obraslo šumsko zemljište	844.584,2	68,4
Produktivne goleti	159.913,5	13,0
Ukupno za gospodarenje	1.004.497,7	81,4
Neproduktivne površine	104.632,6	7,5
Minirane površine (u svim vegetacijskim oblicima)	125.126,1	10,1
UKUPNO	1.234.256,3	100,0

Po prikazanim podacima ukupna površina šuma i šumskih zemljišta u državnom vlasništvu Federacije BiH iznosi 1.234.256,3 ha.

U odnosu na Informaciju o gospodarenju u 2018. godini, ukupna površina državnih šuma je smanjena za 1.464 ha. Razloga ovome smanjenju je nekoliko, a neki od njih su pretvaranje šumskog zemljišta u građevinsko prema „Odluci Vlade FBiH o načinu pretvaranja šumskog zemljišta u građevinsko“ (Službene novine Federacije BiH, br. 108/12), a u postupku izgradnje auto-cesta – Koridor Vc, izgradnje mini hidroelektrana, industrijskih objekata, kamenoloma itd., izdvajanje zaštićenih područja. Međutim, još uvijek se ne raspolaže preciznom evidencijom o promjeni namjene šuma i šumskog zemljišta.

Iz strukture šuma i šumskih zemljišta, vidljivo je da visokih šuma sa prirodnom obnovom ima 493.479,1ha, ili oko 40%, ovo je u odnosu na stanje i značaj ovih šuma na kojima se zasniva šumska proizvodnja prilično nepovoljno.

Struktura površina šuma i šumskog zemljišta u Federaciji BiH Stanje na dan 31.12.2019. godine

Visokih degradiranih šuma ima 14.898,8 ha ili 1%. Ove šume zahtijevaju posebne mjere u gospodarenju zato što je u njima onemogućena redovna prirodna obnova, a njihovim korištenjem se dobijaju šumski sortimenti lošijeg tehničkog kvaliteta. Većina ovih šuma nastala je zbog loših staništa, kao i antropogenim uticajem i mjestimično negativnim djelovanjem biotičkih i abiotičkih faktora. Značajan udio u ukupnoj površini pod šumom čine i vještački podignuti zasadi/kulture, sa i bez procjenjene drvene mase kojih ima 60.517,5 ha, ili 5%. Činjenica je da se ove sastojine nedovoljno njeguju jer se ne provode planirane uzgojne mjere, a jedan od osnovnih razloga su slabi ekonomski efekti. Udio izdanačkih šuma u ukupnoj površini pod šumom je 257.879,5 ha, što je 21%. To predstavlja značajnu površinu imajući u vidu stanje i karakter ovih šuma u kojima je drvena zaliha mala a tehnička struktura i kvaliteta drveta prilično loša. U ovim šumama se moraju provoditi redovni uzgojni zahvati kako bi se ove šume prevodile u stabilne sastojine vrijednijeg vegetacijskog oblika. Obrasle neproduktivne površine imaju površinu od 17.809,2 ha, ili 1% tu spadaju šume u kanjonima rijeka i na strmim padinama i liticama koje su uglavnom nepodesne za gospodarenje. Ima ih različitih kategorija od visokih šuma, do izdanačkih i šibljaka.

Produktivnih goleti koje su pogodne za pošumljavanje ima oko 159.913,5 ha, što iznosi 13% i predstavljaju površine na kojima se pošumljavanjem odgovarajućim vrstama drveća u skladu sa prirodnim i ekološkim uvjetima može povećati površina pod šumom. Veći dio ovih površina su sa vrlo siromašnim i lošim proizvodnim potencijalom staništa. Sredstva za biološku obnovu šuma koja izdvajaju kantonalna šumskogospodarska društva su prilično skromna da bi se zadovoljile stvarne potrebe, te je stoga iznos koji su poduzeća do sada ulagala za šumskouzgojne radove potrebno značajno uvećati, ali i iznalaziti i dodatne izvore financiranja.

Značajan problem za šumarstva Federacije BiH predstavlja oko 125.126 ha, ili 10% svih kategorija šuma i šumskih zemljišta za koje se zna ili se pretpostavlja da su minirane. Stvarna minirana površina je vjerovatno nešto manja jer se obično iz sigurnosnih razloga ostavlja pojas oko površina za koje se zna da su minirane. Među ovim šumama značajan udio čine i ekonomski visoko vrijedne šume koje su za duži

vremenski period nedostupne za gospodarenje, a s obzirom da su vrlo često oštećene predstavljaju potencijalno žarište za razvoj biljnih bolesti i mnogih štetnih insekata. Ove površine predstavljaju siguronosni i ekološki problem, ali stvaraju i ekonomski gubitak, budući da je za duži period onemogućeno njihovo korištenje. Aktivnosti na razminiranju šuma i šumskih zemljišta spada u veoma važnu aktivnost u narednom periodu za koju je potrebno iznaći veoma značajna sredstva. Pored sredstava koja se mogu osigurati od nadležnih resornih ministrastava potrebno je angažiranje i međunarodnih finansijskih institucija.

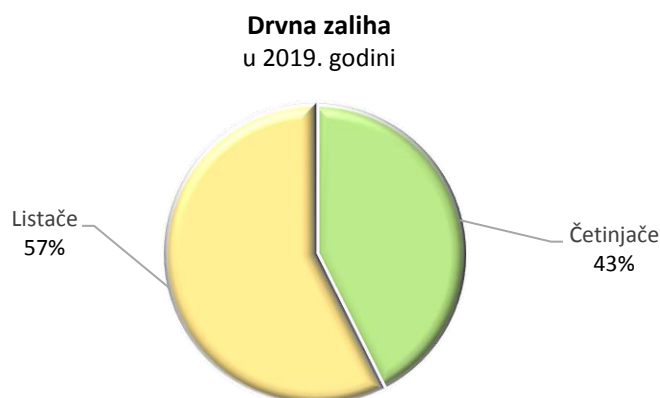
3. Prikaz drvnih zaliha

Drvena zaliha šuma pored površine je jedan od važnih elementa u prikazu stanja šuma. Stanje drvnih zaliha je iskazano u krupnom drvu, a krupno drvo čine svi dijelovi stabla deblji od 7 cm bez zapremine panja.

Tablica 2: Drvena zaliha po vrstama drveća

Vegetacijski oblik	Četinjače m ³	Listače m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	76.706.825	80.393.412	157.100.237	276,2	87,3
Izdanačke šume	0	22.915.992	22.915.992	88,9	12,7
UKUPNO	76.706.825	103.309.404	180.016.229	217,7	100,0

Iz podataka koji su prikazani u tablici vidljivo je da ukupna drvena zaliha svih šuma zajedno u državnom vlasništvu Federacije BiH iznosi 180.016.229 m³.

Drvena zaliha četinjača iznosi 76.706.825 m³ ili 43%, a kod listača 103.309.404 m³ ili 57% ukupne zalihe. Zaliha listača je nešto veća nego kod četinjača, a to je srazmjerno površinama na kojima se nalaze prilično realan odnos. Prosječna drvena zaliha svih visokih šuma zajedno iznosi 276,2 m³/ha, a izdanačkih 88,9 m³/ha. Prosječna zaliha za sve šume zajedno iznosi 217,7 m³/ha. U strukturi zaliha svih šuma zajedno visoke šume su zastupljene sa 87,3%, a izdanačke sa 12,7%. Na ovakav odnos su utjecali uvjeti staništa na kojima se nalaze, kao i način njihovog korištenja.

Drvena zaliha
u 2019. god.

4. Prikaz godišnjeg zapreminskog prirasta

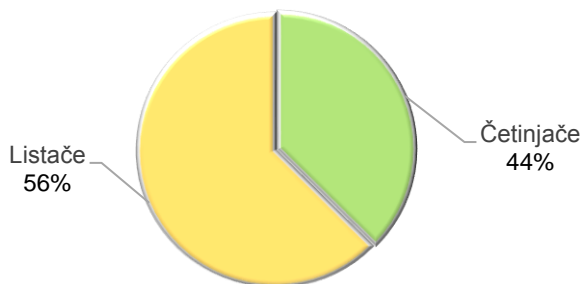
U pregledu je prikazano stanje godišnjeg zapreminskog prirasta u državnim šumama Federacije BiH.

Tablica 3: Godišnji zapreminski prirast

Vegetacijski oblik	Četinjače m ³	Listače m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	1.878.920	1.581.485	3.460.405	6,08	80,5
Izdanačke šume	0	833.990	833.990	3,23	19,5
UKUPNO	1.878.920	2.415.475	4.294.395	5,19	100,0

U pregledu stanja godišnjeg zapreminskog prirasta podaci su prikazani u krupnom drvetu kao i kod drvnih zaliha.

Zapreminski prirast
u 2019. god.

Iz prikaza je vidljivo da ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 4.294.395 m³. Od toga na četinjače otpada 1.878.920 m³ ili 44%, a na listače 2.415.475 m³ ili 56%.

U visokim šumama prosječni godišnji zapreminski prirast iznosi 6,08 m³/ha, dok je kod izdanačkih šuma 3,23 m³/ha. Prosječni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 5,19 m³/ha. Treba težiti da se dobije što veći i kvalitetniji godišnji zapreminski prirast, a veličine su uglavnom vezane sa veličinama drvnih zaliha. To se može ostvariti uz biološko-tehničke i uzgojne mjere koje će se primjenjivati u postupku gospodarenja šumama, a u cilju ostvarenja što većeg i kvalitetnijeg prinosa. Da bi se

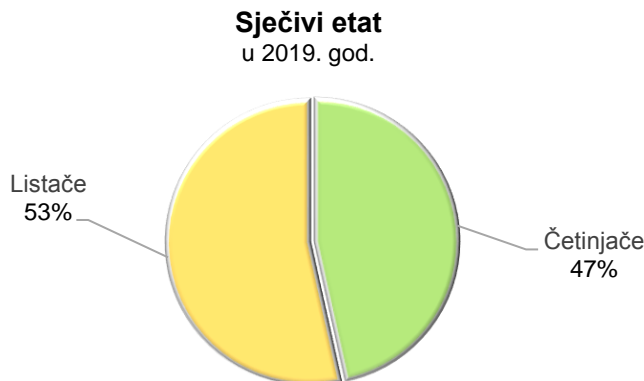
imao veći i kvalitetniji zapreminski prirast treba uzgajati i uređivati mješovite preborne sastojine koje su najstabilnije i koje daju najbolje prinose.

5. Prikaz godišnjeg sječivog etata

Tablica 4: Godišnji sječivi etat

Vegetacijski oblik	Četinjače m ³	Listače m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	1.418.218	1.319.404	2.737.622	4,85	89,8
Izdanačke šume	0	310.869	310.869	1,21	10,2
UKUPNO	1.418.218	1.630.273	3.048.491	3,51	100,0

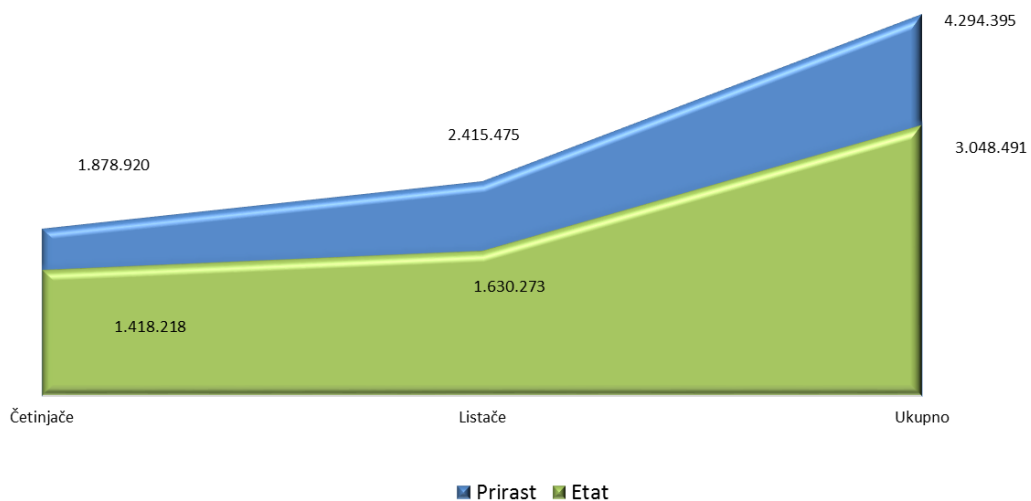
Ukupni godišnji sječivi etat za sve šume zajedno iznosi 3.048.491 m³ (krupno drvo), od toga na četinjače otpada 1.418.218 m³ odnosno 47%, a na listače 1.630.273 m³ ili 53%.

Sječivi etat se velikim dijelom planira u visokim šumama, a iznosi 2.737.622 m³, što je oko 90% od ukupnog etata, a u izdanačkim šumama 310.869 m³ ili 10%. Ukupni sječivi etat je nešto veći kod listača nego kod četinjača, a srazmjerno tome su ukupna zaliha i prirast veći kod listača nego kod četinjača. Ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 4.294.395 m³, a sječivi etat 3.048.491 m³. Iz odnosa godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata proizlazi da je godišnji sječivi etat manji od godišnjeg zapreminskog prirasta za 1.245.905 m³ što iznosi 71% od ukupnog godišnjeg zapreminskog prirasta.

Prema stvarnom stanju drvne zalihe koja je trenutno manja od normalne, treba težiti ka povećanju drvnih zaliha, a to se može postići primjenom optimalnog tehničkog cilja gospodarenja sa posebnim akcentom na ekonomski vrijedne šume koje su nositelj šumske proizvodnje. Prema stručnim i znanstvenim saznanjima proizvodne mogućnosti staništa su dosta veće u odnosu na trenutno stanje drvnih zaliha sa kojima se raspolaže.

Godišnji zapreminski prirast i sječivi etat
u 2019. godini

Odnos godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata slikovito je prikazan na dijagramu iz kojeg je vidljivo koliko je godišnji sječivi etat značajno manji od godišnjeg zapreminskog prirasta.

IV. REALIZACIJA PLANA SJEČA

Realizacija planova gospodarenja šumama, a posebno realizacija plana sječa ima značajan utjecaj na kvalitetu i stanje šumskog fonda. U cilju sagledavanja trenutnog stanja izvršena je analiza realizacije šumskogospodarskih osnova (ŠGO) za sva šumskogospodarske područja (ŠGP) u FBiH. Analiza je rađena za razinu kategorije šuma koja je dala dosta važnih pokazatelja i rezultata. Na temelju rezultata ove analize došlo se do zaključaka koji jasno upućuju da je u pojedinim kategorijama šuma došlo do prekoračenja planirane količine sječa, a da je u dugim kategorijama šuma njihova realizacija bila daleko ispod planiranih količina. Obično su prekoračenja količine sječa u kategoriji visokoh šuma koje su bolje kvalitete, a prema procentu pređene površine može se zaključiti da su uglavnom aktivnosti koncentrirane na onim površinama koje imaju kvalitetniju drvenu zalihu, a i bolju otvorenost šumskim komunikacijama. Etatom se uglavnom opterećuju šume boljih kvalitetnih klasa što je u posljednje vrijeme postala uobičajena praksa. Ove nepravilnosti su značajno izražene u Unsko-sanskom, Tuzlanskom, Hercegovačko-neretvanskom i Zeničko-dobojskom kantonu.

Obim šumskouzgojnih radova u kulturama sa procijenjenom drvnom masom i izdanačkim šumama, je veoma mali u odnosu na planirane količine po ŠGO u gotovo svim kantonima, na nekim područjima je zanemariv. To će se dalje negativno odraziti na ukupno stanje šuma što stvara potrebu, a i obvezu, da se radovi uzgojnog karaktera moraju intenzivirati na gotovo svim ŠGP. Neprihvatljivo je da se šumskouzgojni radovi u ovim kategorijama šuma izvršavaju u iznosu od oko 40%. Većina ovih šuma je uzgojno zapuštena, a u pojedinim slučajevima prevelika gustina stabala, tako da se vrlo često dešavaju izvale, snjegolomi, vjetrolomi, napadi insekata i druga oboljenja. Izostale su vrlo značajne i neophodne melioracije izdanačkih šuma koje bi se trebale uzgojnim mjerama prevoditi u vrijedniji uzgojni oblik (indirektna konverzija izdanačkih šuma). Osnovni problem ovakvog odnosa jeste cijena radova i plasman sortimenata koji se dobijaju ovim sječama, jer se radi o drvnoj masi koja je loše tehničke kvalitete, a potrebe tržišta za ovakvim proizvodima su relativno male. Nepravilnosti koje su prisutne, a koje imaju direktan utjecaj po stanje i kvalitet šuma neophodno je poduzeti određene aktivnosti u cilju njihovog otklanjanja. Također, veliki broj neplanskih i nelegalnih sječa (šumskih krađa) značajno je prisutno u svim kantonima FBiH. Potrebno je napomenuti da postoje šumskogospodarske područja za koje nisu urađene šumskogospodarske osnove na prostoru Hercegovačko-neretvanskog kantona, a to su područja ŠGP „Srednje-Neretvansko“ i Vanprivredno područje „Područje krša HNK“. Na ovim područjima nove osnove nisu izrađene, a posljednje važeće su istekle prije desetak godina. Kada se radi o ŠGP koja nemaju osnovni plan gospodarenja, to jest nemaju važeću šumskoprivrednu osnovu, poduzeća šumarstva nemaju pravo na tim područjima provoditi planske aktivnosti sječa i drugih poslova gospodarenja. Prilikom izrade i donošenja novih osnova za ŠGP vrlo često dolazi do njihovog kašnjenja bez nekih posebnih razloga i za koja nema opravdanja. Važno je napomenuti da su kašnjenja od šest mjeseci, pa do godinu dana. U mnogim kantonima, kako je propisano kantonalnim zakonima o šumama, može se gospodariti na temelju godišnjih planova čak i do četiri godine.

V. PROIZVODNJA I PLASMAN ŠUMSKIH DRVNIH SORTIMENATA

Pokazatelji izvršenja sječa iskazuju se na temelju podataka dobijenih iz kantonalnih šumskogospodarskih društava (ŠPD), s napomenom da se Federalnoj upravi za šumarstvo već duži niz godina ne dostavljaju izvještaji s područja Hercegovačko-neretvanskog kantona, pa tako ni podaci za Federaciju BiH nisu potpuni.

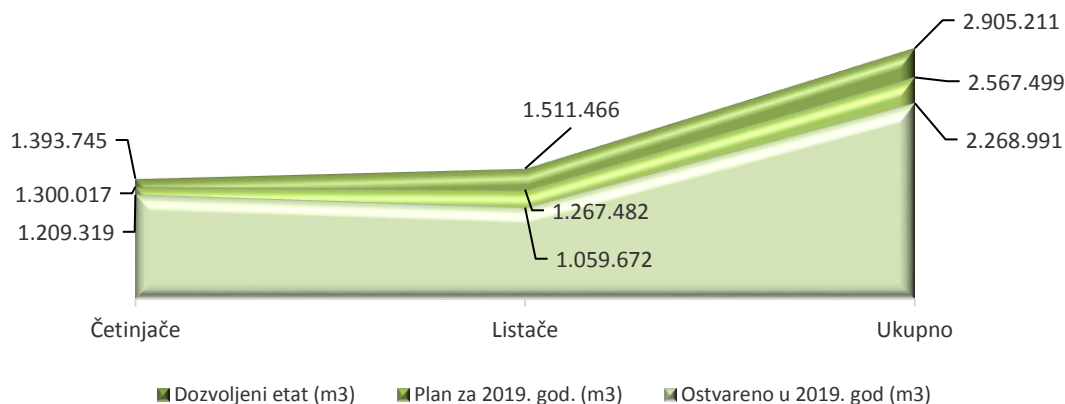
Pregledom sječivog etata u šumskogospodarskim osnovama u posljednjih 10 godina i prema ustaljenoj praksi planiranja u šumskogospodarskim poduzećima, utvrđuje se da dozvoljeni sječivi etat iznosi prosječno 2,85 milijuna m³, a analizom podataka o izvršenju sječa u istom periodu zaključuje se da poduzeća u FBiH ne realiziraju sječe u punom obimu i planiraju etat prosječno godišnje u iznosu od oko 2,3 milijuna m³ drvene mase ili prosječno oko 81% od dozvoljenog etata.

Tablica 5: Trend izvršenja sječa u periodu od 2010. do 2019. godine

Vrsta drveta	Prosječno dozvoljeni etat 2010.-2019. (bez HNK)	Izvršenje sječa									
		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
		m ³	m ³	m ³	m ³	m ³	m ³	m ³	m ³	m ³	m ³
Četinari	1.333.838	1.038.731	1.112.226	1.099.790	1.260.973	1.301.692	1.271.847	1.300.800	1.168.492	1.322.303	1.209.319
Lišćari	1.515.607	1.079.720	1.179.626	1.129.498	941.660	1.162.795	1.158.458	1.187.959	1.107.501	1.057.458	1.059.672
Ukupno	2.849.445	2.118.451	2.291.852	2.229.288	2.202.633	2.464.487	2.430.695	2.488.759	2.275.993	2.379.761	2.268.991

Osim činjenice da u obračune nisu uključeni podaci o sječivom etatu i količinama drvene mase koja je realizirana na području HNK, treba imati na umu i činjenicu da u većini poduzeća šumarstva postoji problem bespravnih sječa, koji već duži niz godina nadležne institucije ne uspijevaju riješiti. S tim u vezi moramo reći da Federalna uprava ne raspolaže podacima o ukupnoj količini ilegalno posječene drvene mase u svim kantonima.

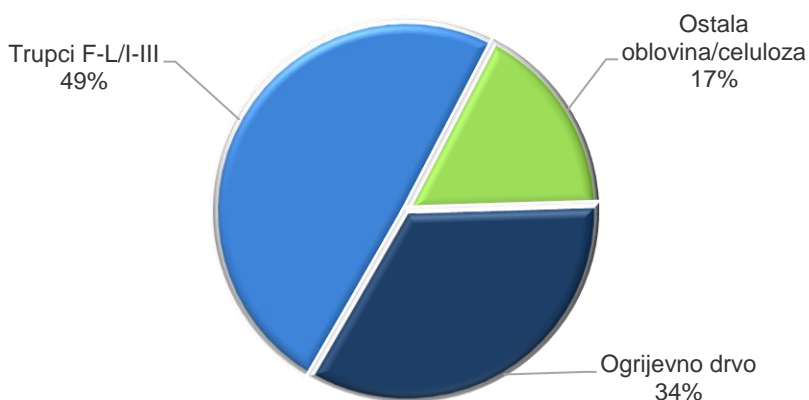
Dozvoljeni etat, plan i izvršenje sječa u 2019. godini

Obim sječa četinjača je puno bliži dozvoljenom sječivom etatu od obima sječa listača. U narednom periodu potrebno je staviti naglasak na realizaciju etata u kulturama sa procijenjenom drvnom masom i u izdanačkim šumama u kojima su se do sada pravili tek sporadični zahvati.

Pregledom šumskogospodarskih osnova, za 2019. godinu je utvrđeno da dozvoljeni sječivi etat iznosi 2.905.211 m³, dok je plan proizvodnje šumskih drvnih sortimenata u ukupnom iznosu od 2.567.499 m³ ostvaren sa 88,4% ili za oko 298.000 m³ drvne mase manje nego što je planirano. Proizvedeno je 1.209.319 m³ neto mase drvnih sortimenata četinjača (97% od planirane količine) i 1.059.672m³ drveta listača (83% od plana).

Udio sortimenata u ukupnoj proizvodnji šumskih drvnih sortimenata
u 2019. godini

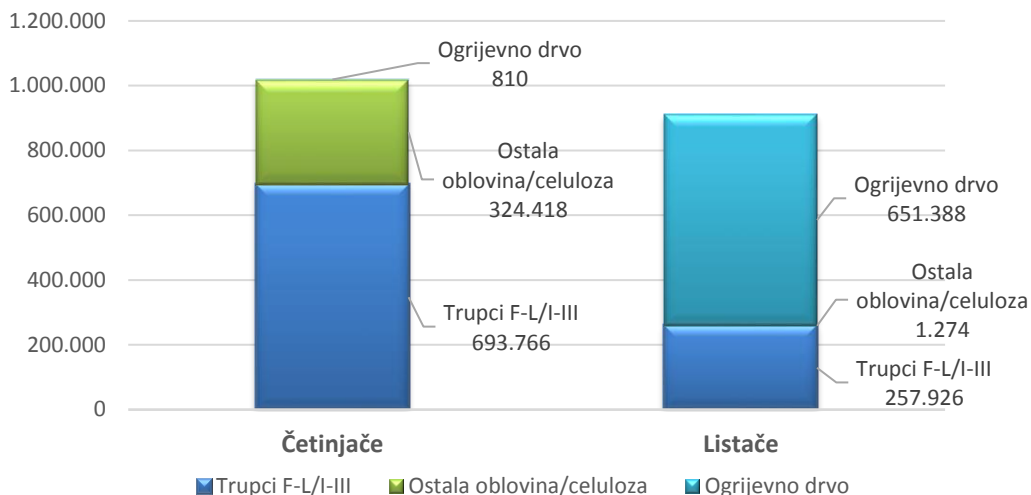

Od ukupno realizirane drvne mase u 2019. godini, oblovine (trupci F-L/I-III) je proizvedeno 951.693 m³, ostale oblovine i celuloznog drveta 325.691 m³, a ogrijevnog drva 652.198 m³.

Odnosi između šumskogospodarskih društava koja gospodare državnim šumama i drvoprerađivača su utemeljeni na tržišnim principima.

Drvena masa **četinjača** se redovno vrlo dobro koristi. Udio oblovine koja se plasira u drvoprerađivačke kapacitete u 2019. godini je 68,1%, a plasman celuloznog drveta 31,8%. Ova sortimentna raspodjela je pokazatelj da se u ranijem periodu četinarskim šumama pravilno gospodarilo, te da na tržištu postoji potražnja za sortimentima četinarskog drva jer postoji i veći broj izgrađenih proizvodnih kapaciteta koji kao sirovinu koriste ovu vrstu proizvoda (proizvodnja celuloze, peleta,...).

**Ostvarena proizvodnja šumskih drvnih sortimenata u 2019. godini
(m³)**

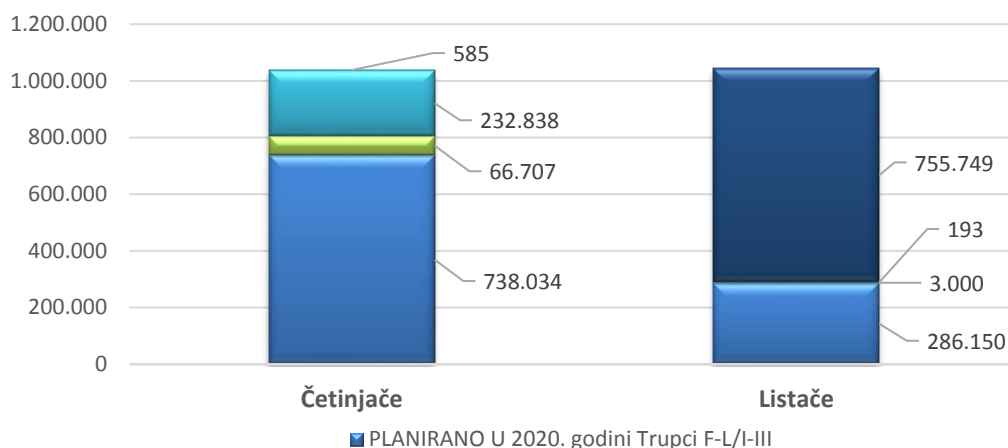
Realizacija drvene mase **listača** je lošija u odnosu na četinjače. U 2019. godini je realizirano neto drvene mase oblovine za industrijsku preradu u iznosu od 257.926 m³ ili 28,3%, dok je zastupljenost ogrijevnog drva listača u iznosu od 651.388 m³ ili 71,6%. Odnos celuloznog i ogrijevnog drva listača nije realan, a razlog tome je nepostojanje industrijskih kapaciteta za preradu celuloze listača, kao i tvornica ploča koje su u predratnom periodu koristile listače kao sirovinu, pa se od drva listača proizvode i plasiraju samo tehničko i ogrijevno drvo. Nepravilnim gospodarenjem šumama listača, kada se prilikom sječe vrši sječa kvalitetnijih stabala, a ostavljaju se lošija, kada se vrše sječe na velikim površinama (naročito u šumama bukve), šume se postepeno degradiraju i ostavljaju se dugoročne posljedice, pa je za njihovu rehabilitaciju i povratak stabilnosti i održivosti gospodarenja potreban duži vremenski period, čak i preko 50 godina.

Tablica 6: Plan proizvodnje za 2020. godinu

Vrsta drveća	Trupci	Ostalo oblo	Celuloza	Ogrijev	Ukupno
Četinjače	738.034	66.707	232.838	585	1.038.164
Listače	286.150	3.000	193	755.749	1.045.092
Ukupno	1.024.184	69.707	233.031	756.334	2.083.256

Za 2020. godinu šumskogospodarska društva su planirala proizvodnju u iznosu od 2.083.256 m³ s približno podjednakom zastupljenosti listača i četinjača. Prema dostavljenim podacima zadržava se uobičajeni trend sortimentne zastupljenosti u planiranoj drvanoj masi.

Plan proizvodnje šumskih drvnih sortimenata u 2020. godini (m3)

U šumama FBiH postoji potencijal za povećanje održive proizvodnje drva. Šumskogospodarska društva su dužna provoditi sve mjere propisane šumskogospodarskim osnovama, što između ostaloga znači i realizaciju etata u kulturama sa procijenjenom drvnom masom i u izdanačkim šumama. Potrebno je pažljivo i dosljedno provoditi planirane uzgojne mjere da bi se šume u ovim kategorijama podigle na viši uzgojni nivo. Na to se obvezuju i ugovorima o prijenosu poslova gospodarenja državnim šumama.

Za dugoročnu održivost šumskih ekosistema potrebno je koristiti ukupne proizvodne potencijale šuma, koji se neće bazirati samo na prihodu od drva. Potrebno je razvijati korištenje ostalih funkcija šume i proširivanje poslovno-proizvodnog asortimana proizvoda i usluga sukladno promijenjenim zahtjevima društva i tržišta prema šumskim resursima, uključujući i primjenu novih tehnologija za preradu biomase i korištenje manje vrijednih drvnih sortimenata, kao što je to npr. proizvodnja električne energije, toplotne energije, peleta, aktivnog ugljena, i slično, a sve u cilju povećanja prihoda i povećanja ukupne novostvorene vrijednosti, kao i osiguranja održivosti šumskih ekosistema.

Drvena industrija kao izvozna grana privrede kontinuirano bilježi rast plasmana finalnih proizvoda na domaćem i stranom tržištu. Stabilizacijom tržišta i ulaganjem u nove investicije u drvoprerađivačkoj industriji, raste i potražnja šumskih drvnih sortimenata, čime bi se poduzećima šumarstva povećali i prihodi od prodaje drveta.

U situaciji kada je oblast šumarstva u FBiH bremenita problemima prouzročenim, između ostaloga i nepostojanjem zakona o šumama na federalnom razini, za dugoročnu održivost šumskih ekosistema neophodna je suradnja i učinkovitije uključivanje inspekcije, policije i pravosuđa, kao i cjelokupne društvene zajednice za osiguranje pravnog okvira i finansijskih sredstava. Potrebno je ulagati u šumske ekosisteme i izgradnju proizvodnih drvoprerađivačkih kapaciteta koji će koristiti raspoloživu drvenu masu i pratiti zahtjeve tržišta za različitim proizvodima od drveta.

Potrebno je dati podršku investitorima, stvoriti mehanizme i osigurati sredstva za realizaciju projekata koji će korištenjem modernih tehnologija omogućiti i finalnu preradu drvnih sortimenata lošije kvalitete.

VI. ŠUMSKA TRANSPORTNA INFRASTRUKTURA

Za planiranje, projektiranje, gradnju i održavanje šumskih kamionskih putova nadležna su šumskogospodarska društva koja se bave gospodarenjem šumama. Podaci poslani za ovu Informaciju baziraju se na podacima iz šumskogospodarskih osnova i godišnjih planova ovih poduzeća.

Podaci o šumskim komunikacijama za ovu Informaciju dostavljeni su iz 8 šumskogospodarskih poduzeća i Kantonalne uprve za šumarstvo Županije Posavske i ne sadrže podatke za Hercegovačko-neretvanski kanton.

Dostavljeni podaci pokazuju određen stupanj neusuglašenosti sa obrascima koje je Federalna uprava poslala sa uputama za popunjavanje.

Analizom podataka može se konstatirati sljedeće:

- neka od poduzeća za izračun otvorenosti koriste definiciju/formulu koja je različita od formule u zadanim obrascima (za što nije dostavljena nikakva napomena niti obrazloženje). Prilikom obrade podataka za ovu Informaciju, podaci su preračunati za sve kantone na isti način.
- izvještaji o dužini putova i otvorenosti u šumskogospodarskim osnovama nisu izrađeni na isti način, pa tako npr. u Tuzlanskom kantonu ovi podaci nisu iskazivani po svim kategorijama šuma. Inforamcije o dužini putova u TK razvrstane po kategorijama šuma naknadno smo dobili od izvođača radova koji su radili šumskogospodarske osnove
- usporednom analizom podataka o dužini putova koje su ŠPD dostavila za Informaciju o gospodarenju u 2018. godini i podataka o izgradnji ŠKP u 2019. godini u nekim kantonima pokazuju odeređeni stupanj neslaganja sa podacima o dužini putova u 2019. godini.
- Iz nekih poduzeća nisu poslani svi traženi podaci, nego su obrasci bili samo djelomično popunjeni.

Šumska transportna infrastruktura je bila predmetom nekoliko različitih istraživanja, čiji rezultati također pokazuju neusuglašenost:

- prema preliminarnim rezultatima Druge državne inventure šuma ukupna otvorenost svih šuma i šumskih zemljišta u Federaciji BiH iznosi 9,3 m/ha.
- prema podacima o ŠTI koje su šumskogospodarska društva prikupila u procesu izrade Master plana ŠTI i koji su uneseni u Informacijski sustav šumarstva, ukupna dužina šumskih i javnih putova iznosi 14.968,244 km, što preračunato na površinu šuma i šumskih zemljišta predstavlja otvorenost od 11,64 m/ha.
- Prema izvještajima za 2019. godinu, ukupna dužina putova (šumskih i javnih) koji otvaraju šume u FBiH u 2019. godini iznosi 11.799,6 km, što predstavlja otvorenost od 11,3 m/ha.

Imajući u vidu sve navedene činjenice, podatke o otvorenosti šuma i šumskog zemljišta treba uzeti s rezervom.

Razlike u podacima o otvorenosti šuma u FBiH posljedica su nepostojanja jedinstvene metodologije za obračun otvorenosti, kao i razlike u načinu prikazivanja izvještaja u šumskogospodarskim osnovama.

Minimalna otvorenost planinskih predjela za racionalno gospodarenje šumskim resursima trebala bi biti 15 m/ha.

Stupanj izgrađenosti mreže šumskih kamionskih putova (ŠKP) i ostale šumske transportne infrastrukture (ŠTI) direktno utječe na racionalno i dugoročno održivo gospodarenje šumama.

Planiranje, projektiranje, gradnju i održavanje šumske transportne infrastrukture potrebno je urediti propisima, koji će unaprijediti i harmonizirati odnose u oblasti šumarstva i drugih sektorskih oblasti, a koji uređuju problematiku šumske transportne infrastrukture, te osigurati adekvatno i dugoročno financiranje u cilju dostizanja optimalne razine otvorenosti šuma izradom i realizacijom dugoročnih planova otvaranja.

Redovno održavanje šumskih kamionskih putova se uglavnom ne radi, nego se povremeno radi građevinsko održavanje, koje se zbog nedostatka sredstava ne provodi u potpunosti nego samo djelomično. Novoizgrađeni šumski kamionski putovi također zbog nedovoljno sredstava nisu u skladu sa tehničkim specifikacijama zbog čega i novoizgrađeni putovi brzo propadaju.

Šumska i građevinska mehanizacija kojom raspolažu šumskogospodarska društva uglavnom je zastarjela i nedostaju sredstva za nabavu novih i učinkovitijih strojeva. U poduzećima koja koriste stare traktore poskupljuje se proizvodnja drvnih sortimenata, a izgradnja i rekonstrukcija ŠKP je otežana.

Ukupna dužina putova koji otvaraju šume u FBiH, prema dostavljenim podacima u 2019. godini iznosi 11.799,6 km, što predstavlja prosječnu otvorenost od 11,3 km/1.000 ha.

Tablica 7: Stanje šumskih komunikacija na dan 31.12.2019. godine

KANTON	Dužina puteva (javnih i šumskih) - km						Otvorenost - km/1000 ha					
	Visoke šume	Šumske kulture	Izdanačke šume	Produktivne goleti	Neproductivne površine	Ukupno	Visoke šume	Šumske kulture	Izdanačke šume	Produktivne goleti	Neproductivne površine	Ukupno
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
UNSKO-SANSKI	1.045,3	46,1	520,7	179,1	47,3	1.838,5	13,7	5,1	9,0	17,5	7,6	10,3
POSAVSKI	6,7	0,0	5,1	0,0	0,4	12,2	198,8	0,0	31,1	0,0	85,1	29,1
TUZLANSKI	648,2	0,0	245,9	55,1	0,0	949,1	14,3	0,0	21,1	144,2	0,0	13,3
ZENIČKO-DOBOJSKI	2.013,7	235,5	399,5	80,2	69,7	2.798,6	18,5	18,1	15,4	43,4	12,2	15,5
BOSANSKO-PODRINJSKI	210,2	0,0	222,1	36,6	0,0	468,9	22,0	0,0	30,0	75,9	0,0	19,0
SREDNJOBOSANSKI	1.387,7	237,4	260,7	109,1	0,0	1.994,9	13,6	13,5	9,0	23,3	0,0	10,9
HERCEG.-NERETVANSKI						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ZAPADNOHERCEGOVAČKI	51,5	14,0	113,0	85,0	0,0	263,5	15,9	9,4	4,8	4,5	0,0	5,3
SARAJEVO	501,1	19,4	128,7	53,7	9,1	712,0	14,6	5,9	12,8	35,0	0,9	10,5
KANTON 10	1.565,1	0,0	479,0	717,8	0,0	2.761,9	18,7	0,0	10,3	7,5	0,0	9,7
UKUPNO	7.429,5	552,4	2.374,7	1.316,6	126,5	11.799,6	16,0	9,6	11,2	9,8	2,3	11,3

Prosječna dužina šumskih putova po kategorijama šuma i šumskih zemljišta u Federaciji BiH (Tablica 7) je neravnomjerno raspoređena po šumskogospodarskim područjima i manja je od optimalne, a naročito na površinama koje zahtijevaju intenzivnije uzgojne zahvate. Najveća otvorenost je u visokim šumama, koje se uglavnom otvaraju radi njihove ekonomske isplativosti i prema posljednjim dostavljenim podacima iznosi 16,0 m/ha.

Planovi izgradnje šumskih kamionskih putova po ŠGP za uređajne periode, u pravilu se realiziraju u manjem procentu od realizacije planova rekonstrukcije putova.

U Tablici 8 su prikazani podaci o realizaciji plana izgradnje i rekonstrukcije ŠKP u 2019. godini.

Plan izgradnje novih ŠKP je realiziran sa 31,1% uz 17,3% od planiranih financijskih sredstava, dok je plan rekonstrukcije postojeće primarne i sekundarne mreže ŠKP realiziran sa 56,6%, za što je utrošeno 64,7% od planiranih financijskih sredstava. Iz podataka kojima se raspolaže ne može zaključiti je li na putovima provedena rekonstrukcija ili tek sporadična sanacija kolovoza.

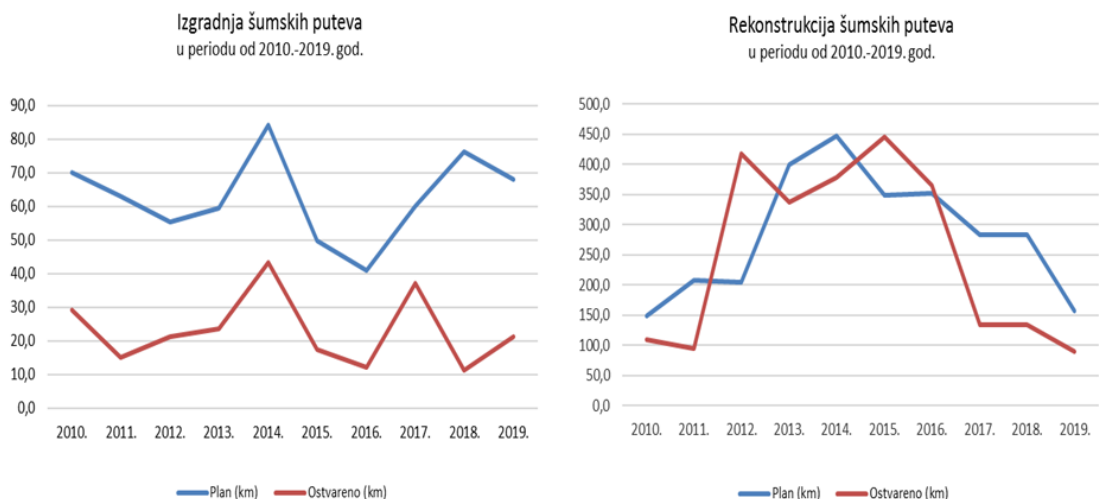
Tablica 8: Ostvarena izgradnja i rekonstrukcija šumskih kamionskih putova u 2018. i plan za 2020. godinu

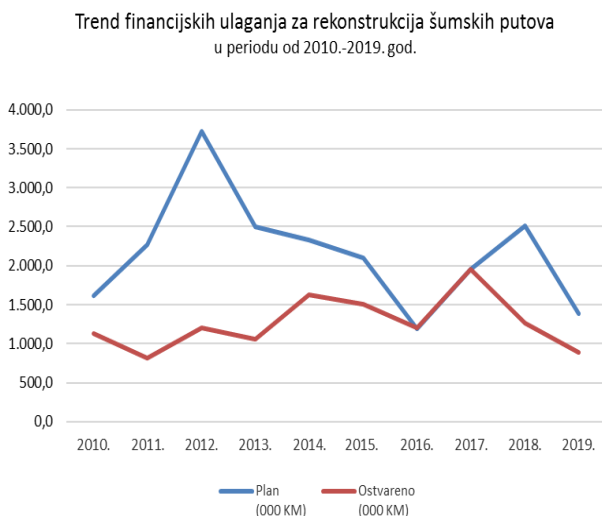
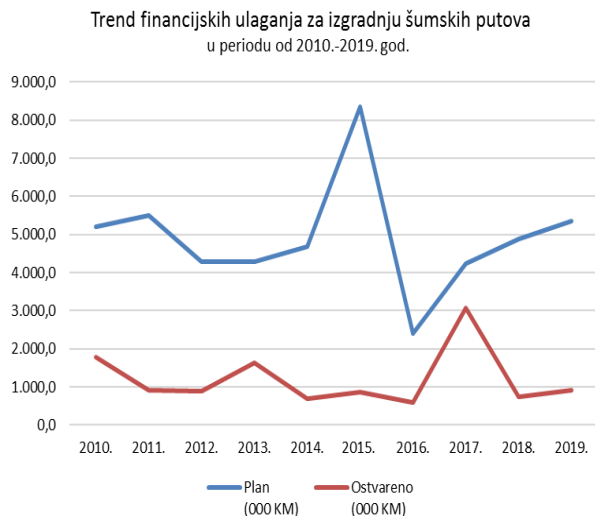
Vrsta komunikacije	Plan za 2019. (km)	Ostvareno u 2019. (km)	% realizacije	Plan za 2019. (000 KM)	Ostvareno u 2019. (000 KM)	% realizacije	Plan za 2020. (km)	Plan za 2020. (000 KM)
Izgradnja	68,1	21,2	31,1	5.349,3	923,9	17,3	74,5	6.172,4
Rekonstrukcija	158,0	89,4	56,6	1.379,0	892,4	64,7	127,5	2.047,9
Ukupno:	226,1	110,6		6.728,3	1.816,3		202,0	8.220,3

U suradnji sa poduzećima ove godine se pokušalo uskladiti planove izgradnje i rekonstrukcije ŠKP u izvještajnoj 2018. i 2019. godini.

Međutim, način evidentiranja podataka i izvještavanja, ne omogućuje dobijanje realne slike o stvarnom stanju šumskih kamionskih putova. Izvještaji o održavanju postojeće mreže se iskazuju sumarno, odnosno prikazuje se ukupna dužina putova na kojima je vršena sanacija i rekonstrukcija bez preciznih informacija o lokacijama, nazivu putova na kojem su izvršeni radovi, te vrsti izvedenih radova. Pri tome se vrsta građevinskih radova na putu naziva rekonstrukcija, a sredstva koja su uložena nisu dovoljna ni za kvalitetnu sanaciju.

Planovi izgradnje i rekonstrukcije šumskih kamionskih putova gledajući duži vremenski period pretežno pokazuju trend stalnog smanjivanja ulaganja u šumsku transportnu infrastrukturu. Planovi izgradnje novih puteva se realizuju u manjem iznosu od planiranoga, dok je situacija sa rekonstrukcijom postojećih puteva vrlo dinamična i u godinama 2012. i 2015. je čak zabilježeno značajno prekoračenje plana. U posljednje tri godine planovi izgradnje novih puteva su značajno povećani, ali je ostvarenje i dalje daleko ispod planiranog. Podaci o rekonstrukciji šumskih puteva pokazuju trend smanjenja i realizacija planova rekonstrukcije je bliže planiranim iznosima.

Za održivo gospodarenje šumskim resursima neophodno je značajno povećavanje i otvaranje ostalih šuma i šumskih zemljišta radi izvršavanja obveza provođenja intenzivnih uzgojnih i zaštitnih mjera, ali i radi proširenja asortimana proizvoda i usluga od šuma, kao i povećanja atraktivnosti šuma u cilju ispunjavanja ostalih funkcija šuma i promijenjenih zahtijeva društva u odnosu na šumske resurse. Multifunkcionalno šumarstvo treba osigurati uravnotežen odnos zadovoljenja potreba različitih interesnih grupa u odnosu na mnogobrojne funkcije šuma.

Optimalna otvorenost je konačni cilj kojemu se teži u otvaranju šuma za koji je neophodno osigurati kontinuiran adekvatan priliv finansijskih sredstava. S obzirom da korištenje ŠTI sukladno zakonskim propisima nikome ne može biti uskraćeno, svim korisnicima šumskih resursa kao javnog dobra potrebno je osigurati jednakopravnost kod korištenja, ali i svi korisnici trebaju participirati u troškovima njene gradnje i održavanja, srazmjerno koristi koju imaju njenim korištenjem.

Planiranje, projektiranje, gradnju i održavanje ŠTI potrebno je urediti propisima, koji će unaprijediti i harmonizirati odnose u oblasti šumarstva i drugih sektorskih oblasti, a koji uređuju problematiku ŠTI, te osigurati adekvatno i dugoročno financiranje u cilju dostizanja optimalne razine otvorenosti šuma izradom dugoročnih planova otvaranja i njihovom potpunom realizacijom.

Master plan ŠTI predstavlja dugoročnu strategiju planiranja u oblasti šumske transportne infrastrukture. Uz ovu dugoročnu strategiju će se stvoriti mogućnosti za pravovremeno i transparentno tekuće i investicijsko održavanje i planiranje u oblasti šumske transportne infrastrukture.

VII. ŠUMSKOUZGOJNI RADOVI

Šumskouzgojni radovi kao jedan od segmenata biološke obnove šuma obuhvaćaju pripremu zemljišta za prirodno pomlađivanje, pošumljavanje neobraslog šumskog zemljišta sadnjom sadnica ili sjetvom sjemena, popunjavanje, njegu i čišćenje šumskih kultura/zasada, prorjeđivanje sastojina, sanaciju požarišta, prevođenje degradiranih sastojina u viši uzgojni oblik (melioracije degradiranih šuma), rekonstrukciju i konverziju izdanačkih šuma (melioracije izdanačkih šuma) i ostale radove na podizanju, njezi i unapređenju stanja šuma.

Šumskouzgojni radovi unutar državnih šuma, a čiji su obim i vrsta definirani važećom šumskogospodarskom osnovom, financiraju se iz prihoda koji korisnici državnih šuma ostvare prodajom šumskih drvnih proizvoda i prodajom ostalih proizvoda šume. Šumskouzgojni radovi u većem obimu od onog definiranog šumskogospodarskom osnovom financiraju se iz namjenskih sredstava koja se na posebne račune kantonalnih proračuna prikupljaju na temelju uplate raznih naknada definiranih važećim kantonalnim zakonima o šumama (naknada za korištenje državnih šuma, naknada za općekorisne funkcije šuma i druge naknade). U 2019. godini je samo na temelju dviju prethodno navedenih naknada prikupljeno 7.264.266,49 KM od čega je u šumskouzgojne radove utrošeno svega 5.848,43 KM uz napomenu da su kompletni podaci dostavljeni samo od strane tri kantona (Posavski, Tuzlanski i Srednjobosanski).

Važno je napomenuti da su u periodu do 2009. godine šumskouzgojni radovi financirani iz sredstava jednostavne reprodukcije šuma koja su korisnici državnih šuma po tada važećem Zakonu o šumama Federacije BiH izdvajali u iznosu od 15% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih sortimenata i ostalih proizvoda šume. Pored toga, šumskouzgojni radovi su u tom periodu financirani i sredstvima koja su prema tada važećem Zakonu o šumama FBiH izdvajana na temelju proširene reprodukcije šuma i na temelju unapređenja općekorisnih funkcija šuma. Korisnici državnih šuma su izdvajali iznos od 3% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih sortimenata i ostalih proizvoda šume, a svi ostali gospodarski subjekti na teritoriju Federacije BiH iznos od 0,01 % od ukupno ostvarenog prihoda. Prethodno navedena sredstva, koja su izdvajana na temelju proširene reprodukcije šuma i na temelju unapređenja općekorisnih funkcija šuma, uplaćivana su u Proračun Federacije BiH i proračune kantona u omjeru 20:80. Dio sredstava uplaćivanih u Proračun Federacije BiH je u periodu od 2009. godine korišten nenamjenski, a u 2009. godini su ta sredstva u potpunosti utrošena nenamjenski.

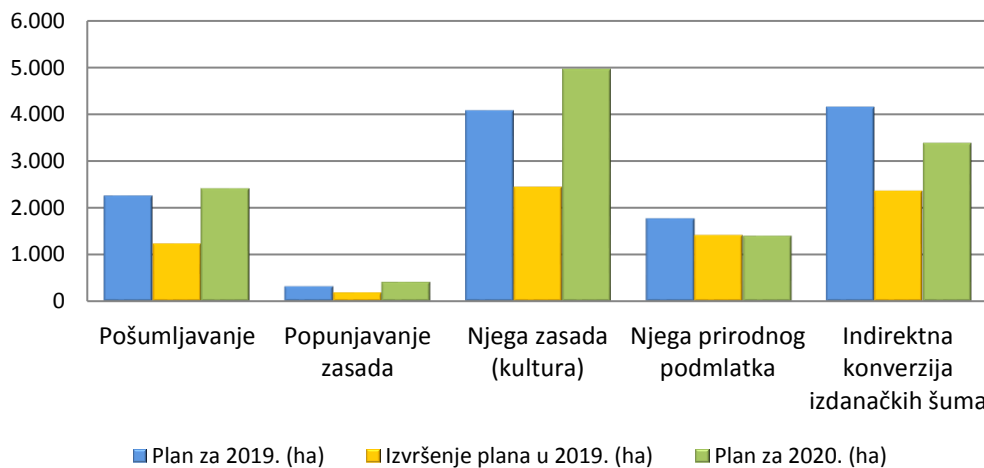
Dio ovih sredstava se iz proračuna kantona uplaćivao za razvoj nerazvijenih dijelova općina. Nakon toga šumskouzgojni radovi su u periodu od 2009.–2011. godine financirani i iz sredstava koja su u tada izdvajana u skladu sa člankom 46. Uredbe o šumama („Službene novine Federacije BiH“ broj 83/09, 26/10 i 38/10) i koja su u omjeru 20:80 uplaćivana na poseban račun Proračuna Federacije BiH i na posebne račune proračuna kantona. Priliv ovih sredstava u Proračun FBiH je bio vrlo slab, a sredstva prikupljena u navedenom periodu nisu nikako trošena. Iznos prikupljenih i utrošenih sredstava u proračune kantona je nepoznat.

Tablica 9: Plan i ostvarenje šumskouzdgojnih radova u 2019. godini i plan za 2020. godinu

Vrsta šumskouzdgojnih radova	2019.				2020.	
	Plan	Izvršenje	Sredstva		Plan	Sredstva
			Vlastita	Ostali izvori		
	ha	ha	KM		ha	KM
Pošumljavanje	2.251,0	1.225,9	2.556.420,0	89.543,0	2.414,6	5.043.419,0
Prirodna obnova	524,4	93,0	58.842,0	0,0	203,6	222.477,0
Popunjavanje prirodne obnove/podmlatka	79,7	56,3	64.161,0	1.294,0	65,5	88.116,0
Popunjavanje zasada (kultura)	319,3	194,2	375.239,0	25.817,0	419,6	845.688,0
Njega zasada (kultura)	4.078,7	2.426,8	1.555.746,0	93.099,0	4.958,8	3.235.635,0
Njega prirodnog pomlatka	1.764,9	1.403,5	444.107,0	0,0	1.405,0	880.758,0
Indirektna konverzija zdanačkih šuma	4.149,0	2.344,9	5.000,0	0,0	3.387,1	5.000,0
UKUPNO	13.166,9	7.744,7	5.059.515,0	209.753,0	12.854,1	10.321.093,0

Sadni materijal (komada)	Utrošeno u 2019.			Plan za 2020.		
	Četinjače	Listače	Ukupno	Četinjače	Listače	Ukupno
	2.747.942	395.590	3.143.532	5.660.551	1.140.669	6.801.220

Plan i izvršenje šumskouzdgojnih radova u Federaciji BiH u 2019. godini i plan šumskouzdgojnih radova za 2020. godinu

Prije same analize prethodno navedenih podataka i njima pripadajućih grafikona potrebno je naglasiti da je ove godine smanjen broj vrsta šumskouzdgojnih radova čiji se podaci analiziraju. Odnosno, shodno Odluci o izmjenama i dopunama odluke o izradi, sadržaju i primjeni šumskogospodarskih osnova („Službene novine Federacije BiH“ broj 15/14, 45/18 i 82/19) ove godine su iz analize izostavljene melioracije degradiranih šuma jer ove prema navedenoj Odluci nisu predviđene kao sastavni dio plana šumskouzdgojnih radova. Također, nazivi pojedinih navedenih vrsta šumskouzdgojnih radova su usklađeni sa pomenutom Odlukom. Pored prethodnog važno je napomenuti da analizom nisu obuhvaćeni podaci za područje Hercegovačko-neretvanskog kantona.

Analizirajući prethodno navedene podatke i njihove grafičke prikaze vidi se da se od šumskouzdgojnih radova, kao i ranijih godina ponovo najviše planira i izvodi

pošumljavanje, njega zasada (kultura) i indirektna konverzija izdanačkih šuma (melioracije izdanačkih šuma).

Realizacija plana većine šumskouzgojnih radova za 2019. godinu se nalazi u rasponu od 18%-61% (zavisno od vrste šumskouzgojnih radova) što je znatno manje u odnosu na 2018. (35%-75%), a pogotovo u odnosu na 2017. godinu (60%-95%). Kada je u pitanju plan šumskouzgojnih radova za 2020. godinu vidimo da je kod pošumljavanja i kod njege kultura plan znatno veći u odnosu na njihov plan za 2019. godinu. Međutim, kod njege prirodnog podmlatka i kod indirektna konverzije izdanačkih šuma (posebno) ovogodišnji plan je znatno ispod prošlogodišnjeg nivoa.

Prema grafičkom prikazu ukupnog obima utrošenih vlastitih sredstava za šumskouzgojne radove (svih sedam vrsta radova zajedno) vidimo da je ovaj u periodu 2016.–2019. godine u stalnom padu tako da je u 2019. godini u odnosu na 2016. godinu u padu za oko 25%. Daljnjom analizom podataka o utrošku financijskih sredstava u šumskouzgojne radove, a posmatrajući ih ovisno od vrste izvora istih (vlastita i ona iz ostalih izvora), možemo vidjeti da je u 2019. godini njihov odnos 24:1 u korist vlastitih, odnosno iz godine u godinu imamo kontinuirano smanjenje financijskih sredstava iz ostalih izvora (2017. = 3:1; 2018. = 11:1).

U prošloj godini za pošumljavanje i popunjavanje je potrošeno ukupno 3.143.532 komada sadnica što je za oko 49 % manje od planiranog. Međutim, ako potrošnju sadnog materijala posmatramo odvojeno za četinjače i listače onda se iz priloženog da zaključiti da je taj procent znatno slabiji kod listača (samo 20% od planiranog) čime je planirani omjer četinjača i listača (68:32) pogoršan na štetu listača (80:20). Prethodno navedeno je ponovo u suprotnosti sa kontinuiranom preporukom Ministarstva da se poveća udio listača (bukva, hrast, plemenite llistače i voćkarice) u omjeru smjese u skladu sa omjerima smjese gazdinskih klasa iz šumskogospodarskih osnova poštujući i distribuciju pojedinih vrsta drveća. Međutim, kada je u pitanju plan utroška sadnog materijala za 2020. godinu (83:17) može se reći da je ovdje u odnosu na prošlogodišnji plan (85:15) ipak manjim dijelom ispoštovana prethodno pomenuta preporuka Ministarstva, ali što je opet daleko od pomenutog omjera iz šumskogospodarskih osnova.

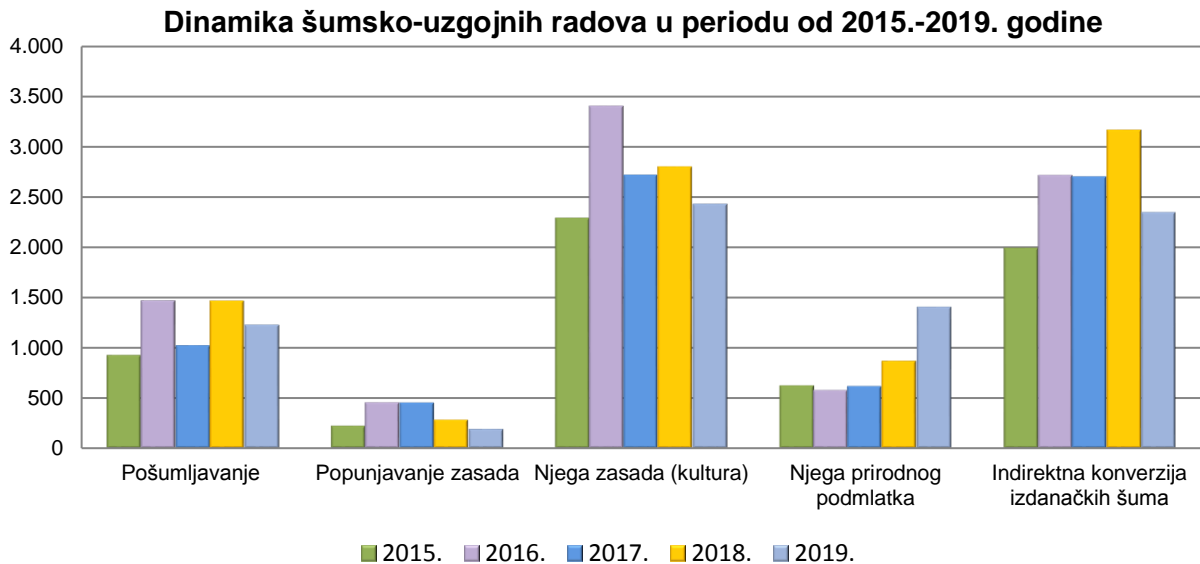
Tablica 10: Dinamika određenih vrsta šumskouzgojnih radova za period od 2015. do 2019. godine

Vrsta šumsko–uzgojnih radova	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
	ha	ha	ha	ha	Ha
Pošumljavanje	929	1.471	1.021	1.473	1.226
Popunjavanje zasada	226	457	456	285	194
Njega zasada (kultura)	2.286	3.406	2.710	2.799	2.427
Njega prirodnog pomlatka	626	579	617	871	1.404
Indirektna konverzija izdanačkih šuma	1.991	2.716	2.695	3.165	2.345
UKUPNO	6.277	8.641	7.552	8.593	7.596

Utrošena sredstva (KM)	6.521.073	6.624.095	5.509.813	5.321.466	5.059.515,0
-------------------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	--------------------

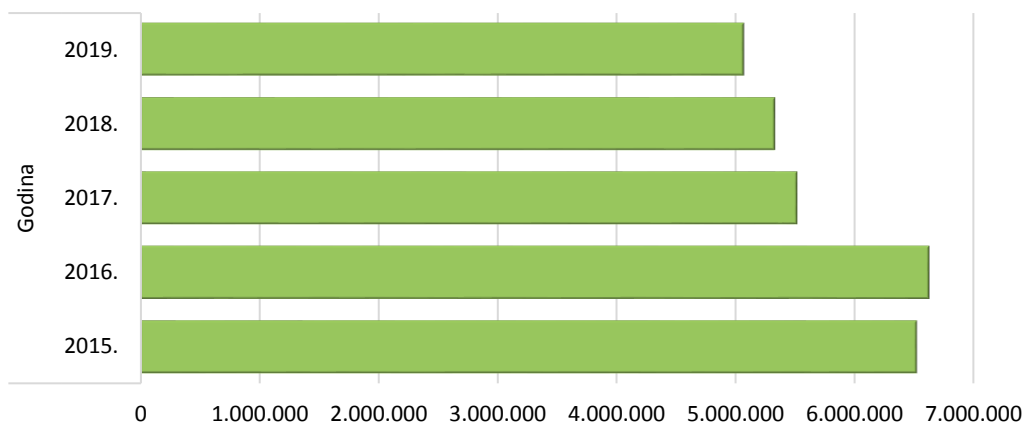
Utrošeni sadni materijal	Vrsta drveća	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
	Četinjače		3.883.278	2.934.750	2.996.003	3.519.518

(komada)	Listače	271.092	781.088	631.686	1.215.500	395.590
Ukupno		4.154.370	3.715.838	3.627.689	4.735.018	3.143.532,0

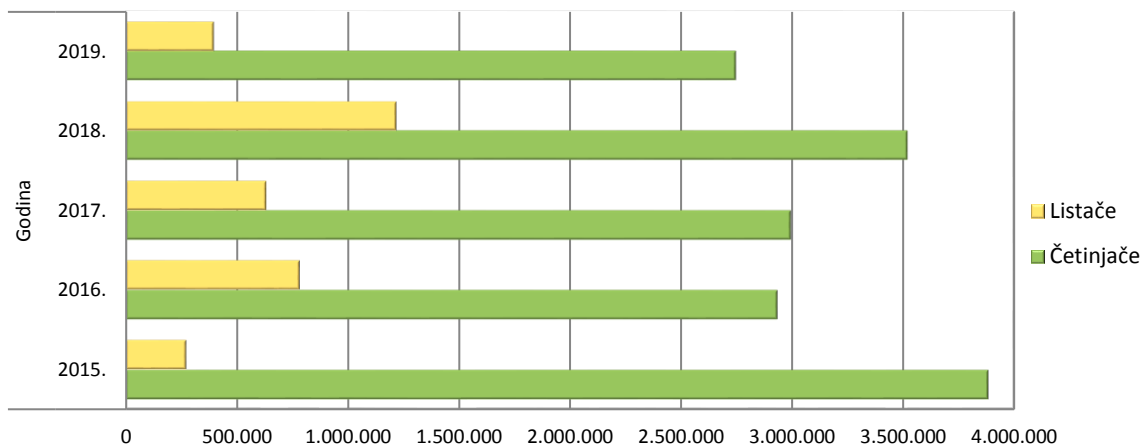
Na prethodnom dijagramu imamo prikazan obim izvršenja pojedinih vrsta šumskouzgojnih radova po godinama za period od 2015. zaključno sa izvještajnom 2019. godinom. Iz prikazanog je evidentno da je kod većine šumskouzgojnih radova (osim njege prirodnog podmlatka) u prošloj u odnosu na 2018. godinu došlo do znatnijeg smanjenja obima tih radova. Ipak ako posmatramo cijeli petogodišnji period vidimo da kod većine šumskouzgojnih radova (izuzev popunjavanja zasada) na kraju perioda imamo određeno povećanje njihovog obima izvršenja u odnosu na početak perioda (2015.) što je pozitivno s obzirom na loše stanje u oblasti šumarstva prouzročenog prije svega nepostojanjem zakonske regulative u ovoj oblasti na razini Federacije BiH, ali i općom ekonomskom krizom i slabijim ukupnim rezultatima poslovanja. Također, i za planirani godišnji obim šumskouzgojnih radova evidentno je njegovo povećanje tijekom navedenog perioda. Međutim, navedeno povećanje se ipak ne može smatrati dovoljnim ako se u obzir uzme desetogodišnji plan iz šumskogospodarskih osnova kao i kontinuirano smanjenje procenta izvršenja godišnjeg plana u posljednje tri godine. Sve prethodno pomenuto, a posebno kontinuirano smanjenje ukupnog obima utrošenih vlastitih finansijskih sredstava u šumskouzgojne radove, je jedan od glavnih uzroka da na kraju navedenog perioda nemamo povećanja površina pod novim zasadima (2015. = 62.987,0 ha; 2019. = 60.517,5 ha), kao ni smanjenja površina pod izdanačkim šumama (2015. = 257.095,0 ha; 2019. = 257.880,0 ha).

Utrošena sredstva (KM) za šumskouzgojne radove
u periodu od 2015. - 2019. godine

Imajući u vidu sve prethodno rečeno, kao i činjenicu trenutnog nepostojanja zakonskog rješenja na temelju kojeg bi se i na razini Federacije BiH prikupljala sredstva po osnovu općekorisnih funkcija šuma, može se konstatirati da je i dalje nužno inzistirati da kantonalna šumskogospodarska društva uvećavaju iznose sredstava za biološku obnovu šuma ali i da se sredstva namjenski prikupljena u proračune kantona konačno počnu trošiti u ovu svrhu u punom iznosu.

Dinamika potrošnje sadnog materijala (komada)
u periodu od 2015. do 2019. godine

VIII. SJEMENARSTVO I RASADNIČARSTVO

1. Sjemenarstvo

Proizvodnjom sjemena, odnosno sakupljanjem sjemena se može baviti pravno lice koje je sukladno Zakonu o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine Federacije BiH“ broj 71/05 i 08/10) upisano u Registar proizvođača sjemena, koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji je trenutno upisano pet proizvođača/sakupljača šumskog i hortikulturnog sjemena. Za proizvodnju, odnosno sakupljanje šumskog i hortikulturnog sjemena, na području Federacije BiH su trenutno registrirana 104 sjemenska objekta.

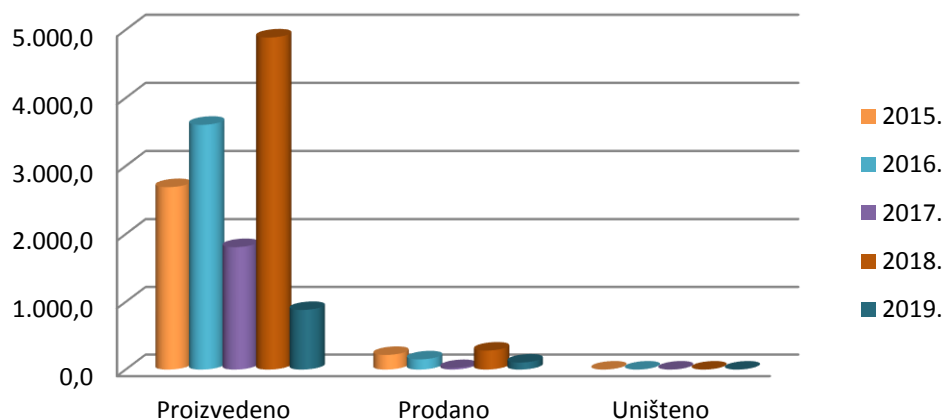
Registrirani proizvođači, odnosno sakupljači šumskog i hortikulturnog sjemena su dužni do 31. ožujka naredne godine obavjestiti Ministarstvo i Federalnu upravu za šumarstvo o količini proizvedenog, prodanog i uništenog sjemena u prethodnoj godini po vrsti i vremenu proizvodnje sjemena. Na temelju dobijenih izvještaja u 2019. godini je proizvedeno, prodano i uništeno šumskog i hortikulturnog sjemena u sljedećoj količini:

Tablica 11: Proizvodnja sjemena u 2019. godini

Br.	Vrsta		Proizvedeno sjemena	Prodano sjemena	Uništeno sjemena
	Latinski naziv	Narodni naziv	(kg)	(kg)	(kg)
1	Abies alba	Obična jela	0,0	12,0	0,0
2	Picea abies	Smrča	51,0	30,0	0,0
3	Pinus sylvestris	Bijeli bor	19,7	12,0	0,0
4	Pinus nigra	Crni bor	2,2	20,0	0,0
5	Fagus sylvatica	Bukva	0,0	30,0	0,0
6	Quercus petraea	Hrast kitnjak	800,0	0,0	0,0
7	Tilia platyphyllos	Lipa velikolisna	5,8	0,0	0,0
8	Pseudotsuga menziesii	Duglazija	3,7	0,0	0,0
UKUPNO			882,4	104,0	0,0

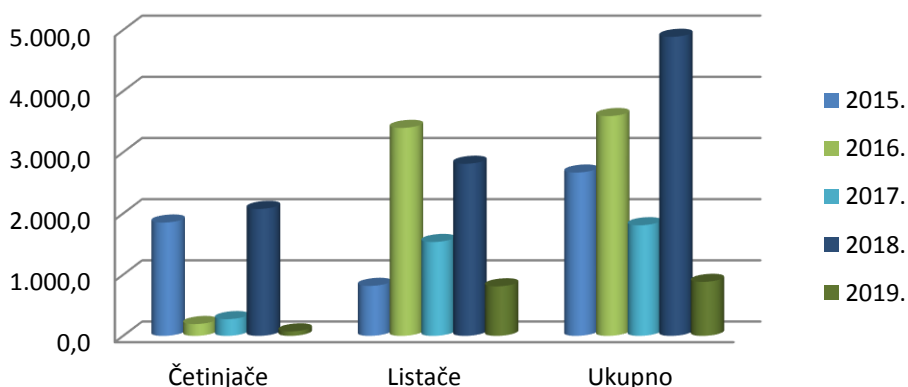
Prije stavljanja u promet sjeme mora biti dorađeno, što podrazumijeva: njegovo sušenje, trušenje, čišćenje, umjeravanje (kalibriranje), određivanje kvalitete, prema potrebi zaštita zaštitnim sredstvima, pakiranje, plombiranje, te deklariranje. Dorađivanje sjemena vrši pravno lice koje je registrirano i upisano u Registar dorađivača sjemena, koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji su trenutno upisana samo dva dorađivača. Kontrolu kvalitete šumskog i hortikulturnog sjemena na području entiteta Federacija BiH vrši Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu koji je jedini registriran i upisan u Registar laboratorija za kontrolu kvalitete sjemena šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo. Za uvoz sjemena i sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja na području Federacije BiH su registrirani pet pravnih lica upisanih u Registar uvoznika šumskog i hortikulturnog sjemena i šumskog i hortikulturnog sadnog materijala, a koji se također vodi kod Federalne uprave za šumarstvo. Za uvoz sjemena i sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja na području Federacije BiH je registrirano pet pravnih lica upisanih u Registar uvoznika šumskog i hortikulturnog sjemena i šumskog i hortikulturnog sadnog materijala, a koji se također vodi kod Federalne uprave za šumarstvo.

Dinamika proizvodnje, prodaje i uništenja sjemena (kg) šumskih vrsta drveća i grmlja
u periodu od 2015.-2019.

Posmatrajući prethodni dijagram prije svega se uočava da je u 2019. godini došlo do naglog pada proizvodnje u odnosu na 2018. godinu i to čak za oko 80%. Ako dalje posmatramo vremenski period od 2016.–2019. godine generalno se može kazati da smo imali jedan trend smanjenja proizvodnje, naravno izuzimajući 2018. godinu kada je taj trend bio naglo prekinut i kada smo imali najveću proizvodnju u zadnjih deset godina. Pored naglog pada proizvodnje 2019. godina je karakteristična i po tome što imamo do sada najmanji broj vrsta šumskog drveća i grmlja čije se sjeme sakupljalo. Kada je u pitanju prodaja sjemena vidimo da se i ovdje kao i kod proizvodnje desio znatan pad i da je prošlogodišnja prodaja negdje na razini iz 2016. godine. Uništavanja sjemena u navedenom periodu nije bilo.

Dinamika proizvodnje/sakupljanja sjemena (kg) šumskih vrsta drveća i grmlja
u periodu od 2015.-2019. god.

Prethodni dijagram prikazuje godišnje količine proizvodnje/sakupljanja sjemena šumskih vrsta drveća i grmlja u navedenom periodu, ali sada odvojeno posmatrajući četinjače i listače. Iz priloženog se može vidjeti da je najvjerojatnije zbog dobrog uroda

sjemena u 2015. i 2018. godini sakupljena najveća količina sjemena četinjača, dok se kod listača to desilo u 2016. i 2018. godini.

2. Rasadničarstvo

Proizvodnjom sadnog materijala se može baviti pravno lice koje je sukladno Zakonu o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine Federacije BiH“ broj 71/05 i 08/10) upisano u Registar proizvođača sadnog materijala koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji je trenutno upisano deset proizvođača sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja od kojih se neki proizvodnjom sadnog materijala bave u više rasadnika. Proizvodnja sadnog materijala tijekom vegetacije podliježe dva puta obveznom stručnom pregledu koji vrši Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu kao jedina ovlaštena ustanova za područje Federacije BiH.

Registrirani proizvođači sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja su dužni najmanje jednom godišnje obavijestiti Ministarstvo i Federalnu upravu za šumarstvo o količini proizvedenog, prodanog i uništenog sadnog materijala. Na temelju dobijenih izvještaja u 2019. godini je proizvedena, prodana i uništena sljedeća količina sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja:

Tablica 12: Proizvodnja sadnog materijala u 2019. godini

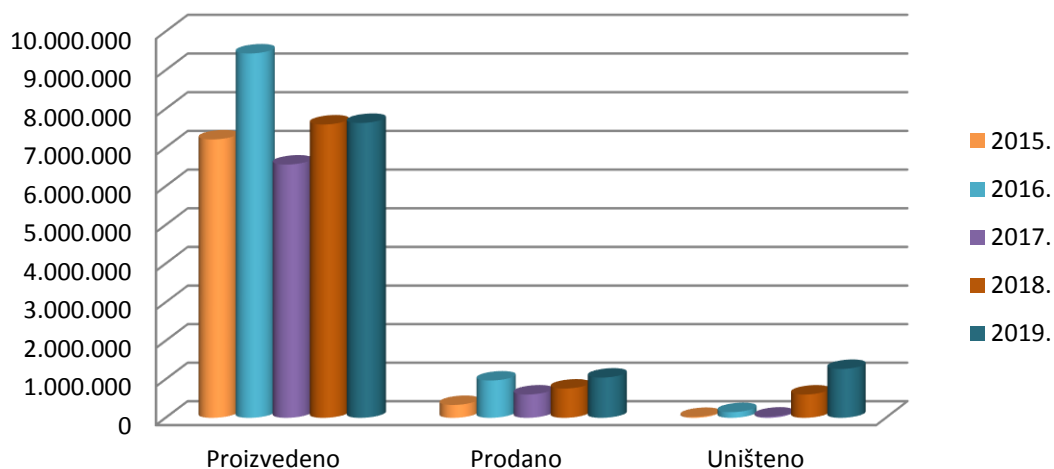
Br.	Vrsta		Proizvedeno sadnica	Prodano sadnica	Uništeno sadnica
	Latinski naziv	Narodni naziv	kom.	kom.	kom.
1	Abies alba	Obična jela	903.085	4.584	120
2	Picea abies	Smrča	3.091.307	277.144	15.075
3	Pinus sylvestris	Bijeli bor	1.827.567	428.039	990.075
4	Pinus nigra	Crni bor	961.072	164.850	190.185
5	Pinus heldreichii	Munika	70.830	59.300	0
6	Pseudotsuga menziessi	Duglazija	22.226	0	0
7	Fagus sylvatica	Bukva	31.480	460	0
8	Quercus petraea	Hrast kitnjak	81.820	10.120	2.150
9	Quercus robur	Hrast lužnjak	4.400	0	600
10	Acer pseudoplatanus	Gorski javor	421.242	10.545	49.500
11	Fraxinus excelsior	Bijeli jasen	50	50	0
12	Fraxinus angustifolia	Poljski jasen	500	4500	800
13	Fraxinus ornus	Crni jasen	10.000	0	0
14	Tilia platyphilos	Velikolisna lipa	2.138	0	0
15	Ulmus montana	Gorski brijest	700	0	0
16	Castanea sativa	Pitomi kesten	0	40	0
17	Aesculus hippocastanum	Divlji kesten	2.500	500	1.050
18	Prunus avium	Divlja trešnja	26.720	1.200	4.200
19	Juglans regia	Obični orah	0	0	3.600
20	Robinia pseudoacacia	Bagrem	5.000	4.000	3.400
21	Hortikulturne vrste drveća i grmlja		174.836	102.331	79.139
UKUPNO			7.637.473	1.044.471	1.269.454

Posmatrajući podatke navedene u prethodnoj tablici, prije svega se uočava da oko 98% proizvedenog sadnog materijala u prošloj godini otpada na sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja, dok je kod prodaje taj procenat oko 92% u odnosu na

hortikulturni sadni materijal. Kada je u pitanju količina uništenog sadnog materijala može se vidjeti da na sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja otpada oko 99%. Ako dalje posmatramo samo podatke date za šumske vrste može se zaključiti da kod šumskih vrsta drveća oko 92% proizvedenog sadnog materijala u 2019. godini otpada na sadni materijal četinjača, dok je kod prodaje taj procenat u korist četinjača još veći i on iznosi čak 97% u odnosu na listače. Kod uništavanja sadnog materijala šumskih vrsta odnos između četinjača i listača je 95:5.

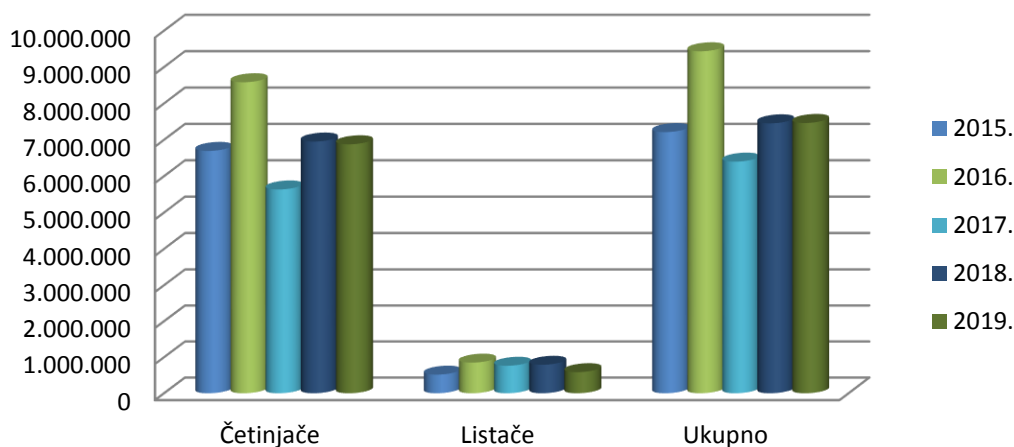
Dinamika proizvodnje, prodaje i uništenja sadnog materijala (komada) šumskih vrsta drveća i grmlja

u periodu od 2015.-2019.

Posmatrajući prethodni dijagram prije svega uočavamo da u posljednje tri godine i kod proizvodnje i kod prodaje imamo trend rasta koji je nešto ujednačeniji kod prodaje. Nažalost, i kada je u pitanju količina uništenog sadnog materijala i tu imamo trend rasta, a posebno kada je u pitanju bijeli bor kao jedna od četinarskih šumskih vrsta (2017. – 1.980 komada, 2018. – 332.710 komada, 2019. – 990.075 komada).

**Dinamika proizvodnje sadnog materijala (komada) šumskih vrsta
drveća i grmlja u periodu od 2015.-2019. god.**

Prethodni dijagram prikazuje godišnje količine proizvodnje sadnog materijala šumskih vrsta drveća i grmlja u navedenom periodu odvojeno posmatrajući četinjače i listače. Iz priloženog se može vidjeti da je odnos između količine sadnog materijala četinjača i listača u kontinuitetu veoma nesrazmjernan u korist četinjača. Dalje posmatrajući dijagram vidimo da u periodu 2017. – 2019. imamo određeno povećanje proizvodnje sadnog materijala četinjača ali je ista i dalje daleko ispod nivoa ostvarenog u 2016. godini. S obzirom na to da se nivo proizvodnje sadnog materijala listača u tom periodu nije mijenjao stoga je u odnosu na 2016. godinu procentualno učešće listača u ukupnoj proizvodnji bilo povećano, a posebno u 2017. godini).

IX. INTEGRALNA ZAŠTITA ŠUMA

Integralna zaštita šumskih ekosistema podrazumijeva primjenu svih raspoloživih metoda i sredstava koji mogu pružiti odgovarajuću zaštitu u određenim objektima od štetnog utjecaja svih abiotičkih i biotičkih faktora, a koji se primjenjuju istovremeno ili sukcesivno. Integralna zaštita šuma ujedno predstavlja i razumijevanje odnosa čovjeka prema šumi, razumijevanje složenosti šumskih ekosistema i interakcijskog djelovanja njegovih gradivnih elemenata, pri čemu uklanjanje jednog štetnog agensa može prouzročiti druge negativne pojave. Ugroženost šuma i šumskog zemljišta na području Federacije BiH rezultat je različitih pojava kao što su: šumski požari, biljne bolesti i štetočine, neplanska i nezakonita sječa šuma, eksploatacija mineralnih resursa, hidro-akumulacije, klizišta kao i kontaminacija minama. Šumarski stručnjaci koji se bave zaštitom šuma, uposleni u Kantonalnim šumskogospodarskim društvima, odnosno šumarijama, koji gospodare državnim šumama kontinuirano se bore sa potkornjacima, šumskim požarima, klizištima, ledolomima, snjegolomima, vjetroizvalama, a povremeno i sa gubarom, borovovim četinjakom, žutotrbotom (zlatokraj), smeđom borovom osom, a zabilježena je i pojava i značajno prisustvo opasnog štetnika kestenove ose šiškarice na području Unsko–sanskog kantona.

1. Zaštita od štetočina

U predhodnom periodu na području Hercegovačko-neretvanskog kantona velike štete je pričinio štetnik *Euproctis chrysorrhoea* – žutotrba ili zlatokraj, koji je stalno prisutan u području hrastovih šuma. S obzirom da je štetnik napao veliko područje od ca 8.000,00 ha, te da je intezitet napada izrazito jak, procjenjuje se da će gradacija ovog štetnika potrajati i u narednim godinama, da će se napadnuta površina znatno proširiti neophodno je hitno provođenje predloženih mjera - (mehaničkih, kemijskih i bioloških). Koordinacijski tim šumskogospodarskog društva HNK je napravio procjenu troškova aviotretiranja za napadnuto područje na općinama Prozor–Rama i Jablanica i oni iznose 722.276 KM i do danas nije izvršeno avio tretiranje, što ukazuje na neodgovoran pristup zaštiti šuma i relativno niska izdvajanja, odnosno planiranja novčanih sredstava kroz godišnje planove zaštite šuma.

Opasan štetnik - kestenova osa šiškarica (*Dryocosmus kuriphilus*) pojavila se kod nas 2014. godine dok je napad širih razmjera zabilježen u proljeće 2015. kao i u 2016. godini na prostoru šuma pitomog kestena „Unsko–sanskog kantona.

U pogledu zaštite šuma od biljnih bolesti i drugih patogenih organizama koji ugrožavaju šumu i šumske komplekse vršeno je kontinuirano praćenje stanja iz domene blagovremenog uočavanja i identifikacije pojave biljnih bolesti i izvještavanje mjesno nadležnih šumarija o pojavi biljnih bolesti i lokalitetima na kojima se pojavljuju. Poglavitno se provode aktivnosti na zaštiti četinarskih sastojina od napada potkornjaka, a mjere po navedenom osnovu provode kantonalna šumskogospodarska društva.

Na temelju svih saznanja, ranijih informacija i na temelju vlastite procjene zdrastvenog stanja šuma, te procjene brojnosti i kretanja štetnih insekata kao i mogućih negativnih posljedica njihovog djelovanja, Stručno tijelo – krizni stožer će predložiti i stručno verificirati mjere na zaštiti šuma od potkornjaka, žutotrbe ili drugih štetnika sa dinamikom realizacije koju je moguće i prioritetno potrebno provoditi na zaštiti šuma.

Nastavljen je intenzivan rad ministarstava, kantonalnih uprava za šumarstvo i šumskogospodarskih društava na suzbijanju i kontroli štetnika i u 2019. godini, te je unaprijed u određenom obimu planiran i za 2020. godinu.

2. Čuvanje šuma

Poslove čuvanja šuma vrše kantonalne uprave za šumarstvo putem čuvarske službe osim u Unsko–sanskom i Tuzlanskom kantonu, gdje je čuvanje šuma odnosno lugarska služba u okviru poduzeća, odnosno KŠPD/KŠGD. U skladu sa Zakonom o šumama iz 2002. godine u potpunosti je formirano osam kantonalnih uprava za šumarstvo i to u: Unsko–Sanskom, Posavskom, Zeničko-Dobojskom, Bosansko-Podrinjskom, Srednjobosanskom, Hercegovačko–Neretvanskom, Kantonu Sarajevo i Kantonu 10. Došlo je do izmjena u organizaciji i nadležnostima kantonalnih uprava za šumarstvo a sukladno kantonalnim zakonima o šumama.

U Zapadnohercegovačkom kantonu u kantonalnoj upravi za šumarstvo uposleni su čuvari šuma, a nedavno je imenovan vršilac dužnosti direktora šumarske struke. U 2019. godini 14. čuvara šuma nije podnijelo ni jednu prekršajnu prijavu.

Do konačnog formiranja kantonalne uprave za šumarstvo, poslove na čuvanju šuma obavljaju lugari po lugarskim rejonima uposleni u JP „Šume Tuzlanskog kantona“ d.d. Kladanj. Poslove čuvanja šuma u Unsko-sanskom kantonu, na temelju Kantonalnog Zakona o šumama, preuzelo je poduzeće, ali nije preuzelo i čuvare šuma. Tako 50 uposlenika (čuvara šuma) u Bosanskom Petrovcu, sjedištu Kantonalne uprave za šumarstvo prima plaća a ne čuvaju državne šume, uglavnom su koncentrirani na čuvanje privatnih šuma, izdavanje rješenja za sječu šumovlasnicima kao i doznaku stabala za sječu.

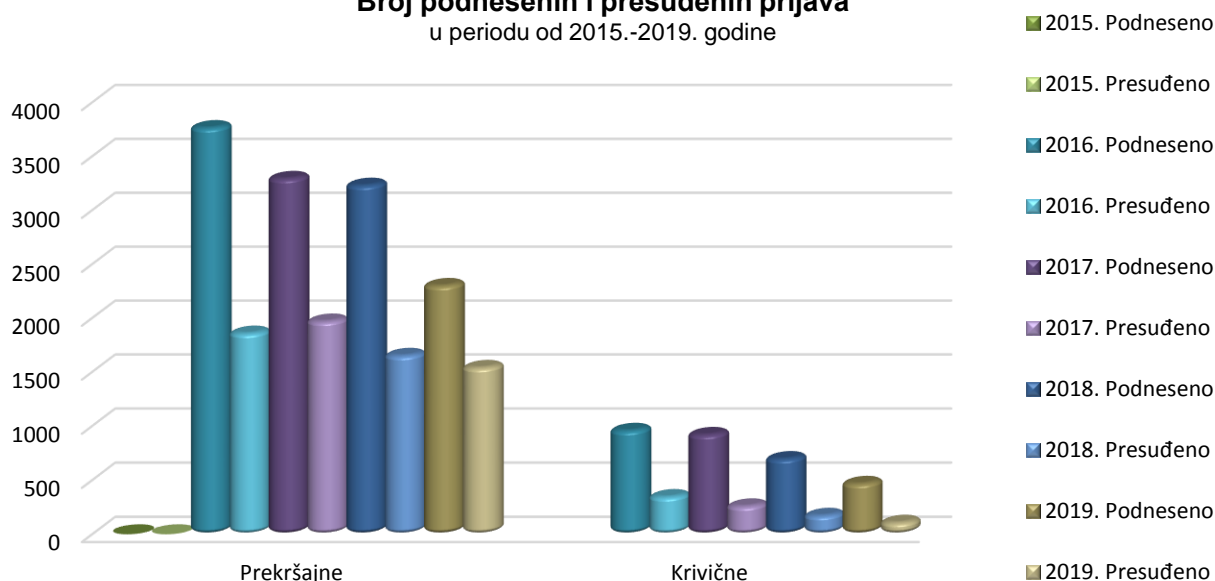
U tablici ispod su navedeni podaci o broju podnesenih i presuđenih krivičnih i prekršajnih prijava za bespravne sječe, bespravni promet, bespravno zauzeto zemljište.

Tablica 133: Broj podnesenih i presuđenih prekršajnih i krivičnih prijava u Federaciji BiH (kom)

Godina		Prijave		
		Prekršajne	Krivične	Ukupno
2015.	Podneseno	3.762	956	4.718
2015.	Presuđeno	1.856	344	2.200
2016.	Podneseno	3.291	918	4.209
2016.	Presuđeno	1.968	258	2.226
2017.	Podneseno	3.228	695	3923
2017.	Presuđeno	1.650	171	1.821
2018.	Podneseno	2.298	466	2.764
2018.	Presuđeno	1.538	107	1.645
2019.	Podneseno	2.517	478	2.995
2019.	Presuđeno	582	140	722

U 2019. godini broj podnesenih prekršajnih i krivičnih prijava iznosio je 2.995, a presuđeno je 722 predmeta, odnosno 24,11 % od ukupno podnesenih prijava. Podatke nisu dostavile Kantonalne uprave za šumarstvo iz Zapadnohercegovačkog kantona i Kantona 10, tako da su gore navedeni podaci za osam kantona.

Broj podnesenih i presuđenih prijava u periodu od 2015.-2019. godine

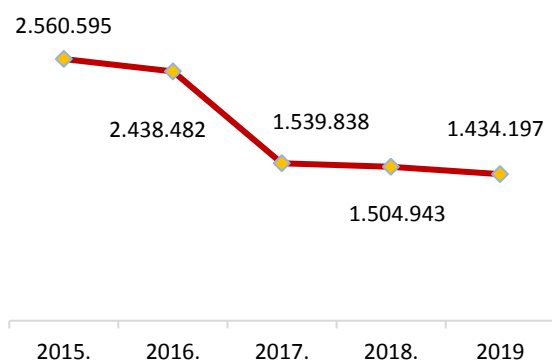

Tablica 144: Podaci o prijavama, količini i vrijednosti drveta u periodu 2015. – 2019. godine

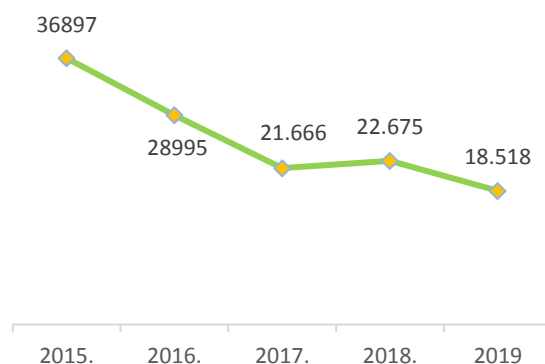
Godina	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Iznos štete po prijavama (KM)	1.332.674	1.350.851	1.169.484	728.982	1.031.059
Iznos kazni (KM)	343.649	434.600	379.964	565.755	206.451
Naplaćen iznos (KM)	18.514	39.046	27.012	19.620	21.823
Štete po osnovu drvne mase	2015.	2016.	2017.	2018.	2019
Količina (m ³)	36.897	28.995	21.666	22.675	18.518
Vrijednost (KM)	2.560.595	2.438.482	1.539.838	1.504.943	1.434.197

Od ukupne štete po prijavama u iznosu od 1.031.059 KM u 2019. godini naplaćen je iznos od 21.823 KM ili 2,12%, dok je iznos kazni po prijavama za Federaciju BiH, odnosno osam kantona, zabilježen u visini od 206.451 KM što je za posljednjih pet godina i najmanji iznos kazni i još veći apsurd naplaćeno je samo 21.823, 00 KM.

Vrijednost šteta po prijavama u KM
u periodu od 2015.-2019. godine

Količina šteta (m³)
u periodu od 2015.-2019. godine

Mali broj presuda i kazni su kontraproduktivni, predstavljaju poticaj šumokradicama koji iz godine u godinu prave ogromne štete u državnim šumama. Postavlja se pitanje svrsishodnosti podnošenja prijave, odnosno izlaganja čuvara šuma opasnosti kada ostali organi uprave i sudska vlast ne štite državnu imovinu, odnosno ne rješavaju pravovremeno krivične i prekršajne prijave podnesene zbog nelegalne sječe šume, uzurpacije državne šume i šumskog zemljišta, eksploatacije industrijskih mineralnih sirovina i sl. Slabom organizacijom čuvarske službe u upravama za šumarstvo koje su uspostavljene, neopremljenošću ljudi i neažurnošću pravosudnih organa se dovodi u pitanje i realizacija vladinog "Akcijskog plana za suzbijanje nezakonitih aktivnosti u sektoru šumarstva i drvne industrije u Federaciji BiH". Ovakova situacija je prisutna na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine duži niz godina.

3. Protupožarna zaštita

Požari u Federaciji BiH su česta pojava i sa sobom donose neprocjenjive štete unatoč činjenici da ovo područje u europskim okvirima nije u kategoriji visoko rizičnih. Posebno česti i katastrofalni su bili šumski požari tijekom 1999., 2000., 2003., 2007. 2012. i 2017. godine. Direktne štete obuhvaćaju gubitak drvene zalihe, prizemne vegetacije i ostalih proizvoda šume, te troškove gašenja i sanacije odnosno rekultiviranja požarišta. Indirektne štete predstavljaju štete svih vidova promjena staništa i gubitka svih polivalentnih funkcija šuma, one su mnogostruko veće od direktnih šteta ali se kod nas još uvijek ne iskazuju.

Veličina štete ovisi o starosti i površini šume, vrstama drveća, odnosno vegetacije te o vrsti požara i njegovoj jačini. Ugroženost pojedinih područja od šumskih požara je različita. Požar nanosi najveće štete u tek podignutim kulturama i mladim sastojinama, koje za kratko vrijeme potpuno uništi. Požari zahtijevaju zajedničko djelovanje svih institucija kao i cijele društvene zajednice. Treba naglasiti potrebu izdvajanja značajnih financijskih sredstava za uspostavu kvalitetnog sustava protupožarne zaštite koji objedinjuje prevenciju, kontrolu i sanaciju opožarenih površina. S aspekta ekonomske štetnosti požari nanose znatne gubitke poduzećima šumarstva uništavajući drvo i drvne sortimente te izlažući ih dodatnim troškovima sanacije požarišta i podizanja novih zasada.

Organiziranje zaštite od požara u Federaciji BiH ostvaruje se putem Kantonalnih uprava za šumarstvo, šumskogospodarskih društava i Uprava civilnih zaštita na razini

kantona. Protupožarna zaštita se provodi putem godišnjih Planova zaštite šuma od požara sa slijedećim sadržajem:

- osnovni podaci o šumskom kompleksu,
- procjena ugroženosti šuma od požara,
- preventivne mjere zaštite šuma od požara,
- organizacija zaštite šuma od požara i formiranje operativnog stožera za gašenje požara,
- osmatranje i obavještanje,
- način upotrebe ljudstva i vatrogasnih jedinica te njihovo zajedničko djelovanje,
- tehnička oprema i sredstva za gašenje požara,
- putovi,
- način i mjesto za snabdijevanje vodom i
- nadzor nad mjerama zaštite od požara.

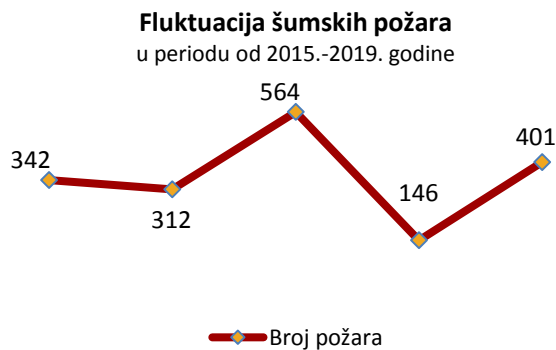
S obzirom da nema Zakona o šumama na federalnoj (entitetskoj) razini već jedanaest godina važeća zakonska legislativa u Federaciji BiH koja se odnosi, pored ostaloga i na protupožarnu zaštitu je sljedeća: Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj: 39/03 i 22/06), Procjena ugroženosti Federacije BiH od prirodnih ili drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj: 41/05), Plan zaštite i spašavanja Federacije BiH od prirodnih ili drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj: 40/08), Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 64/09).

Odredbama Pravilnika o sadržaju planova za zaštitu šuma od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj: 21/04) – stavljen izvan snage iz razloga jer je donesen na temelju Zakona o šumama iz 2002. godine (primjenjuje se po inerciji) koji propisuje tehničke, preventivno-uzgojne i druge mjere zaštite šuma od požara koje su dužni provoditi kantonalna šumsko-gospodarska društva za državne šume, kantonalne uprave za šumarstvo (osnovane u okviru kantonalnih ministarstava nadležnih za šumarstvo) za privatne šume i ostali nositelji prava gospodarenja šumama i šumskim zemljištem, u cilju smanjenja opasnosti od nastanka i širenja šumskih požara i ranog otkrivanja i dojave šumskog požara, te pravovremenog djelovanja u lokaliziranju i gašenju šumskih požara - regulirana su pitanja u pogledu zaštite šuma od požara. Ovim propisima utvrđene su obveze šumskogospodarskih društava (ŠGD)/poduzeća šumarstva koja gospodare šumama u državnom vlasništvu i vlasnika šuma da poduzimaju i provode mjere zaštite šuma od požara. U pogledu zaštite šuma poseban značaj se daje provođenju preventivnih mjera zaštite.

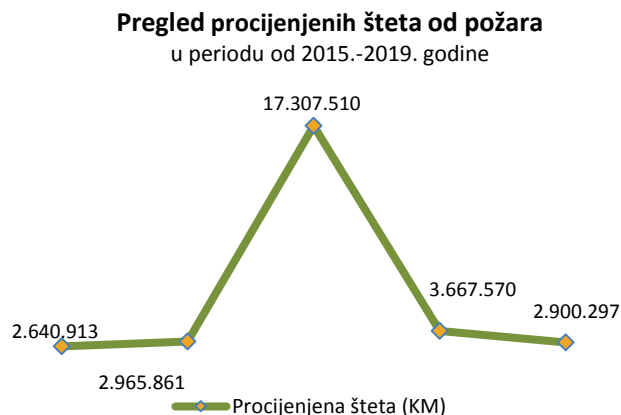
Tablica 15: Podaci o šumskim požarima u periodu od 2015.-2019. godine

POŽARI	2015. god.	2016. god.	2017.god.	2018.god.	2019.god.
Broj požara	342	312	564	146	401
Opožarena površina (ha)	7.227	4.102	26.858	1.467	4.099
Izgorjela drvena masa (m ³)	7.735	2.835	51.658	87	775
Izgorjele sadnice (kom)	122.716	80.470	153.621	90.100	96.287
Procjenjena šteta (KM)	2.640.913	2.965.861	17.307.510	3.667.570	2.900.297

Požarna 2017. u posljednjih pet godina je ekstremna u smislu pričinjenih šteta u šumama Federacije BiH s obzirom na broj požara, opožarenu površinu i procijenjene štete, naročito u Hercegovini na području općine Konjic. Procijenjene štete na području Federacije BiH iznose 17.307.510,00 KM.

U požarnoj 2017. godini koja je bila ekstremna u petogodišnjem periodu registrirano je 564 šumskih požara, opožarena površina iznosi 26.585,00 ha, pričinjene štete na drvojn masi iznose 51.658 m³, izgorelo ili oštećeno usljed požara 153.621 sadnica, dok je u prošloj 2019. godini zabilježen znatno manji broj požara (401 požar), opožarena površina 4.099 ha, izgorjela drvena masa 775 m³, oštećene – izgorjele sadnice 96.287 kom i procijenjene štete na ca 2.900.297 KM.

Indirektne štete po šumske ekosisteme izazvane požarima su znatno veće i po svjetskim parametrima dostižu od 10 do 17 puta veću vrijednost u odnosu na direktne štete. Formiranjem kantonalnih šumskogospodarskih društava i kantonalnih uprava za šumarstvo i njihova dobra suradnja i koordinacija, sa predhodno izrađenim kvalitetnim Godišnjim planom zaštite šuma od požara značajno mogu utjecati na smanjenje broja i štete od požara. Opremanje protupožarnom opremom, edukacijom kadrova, dobrom suradnjom sa vatrogasnim jedinicama, postavljanjem osmatrača požara i drugim aktivnostima mogu se kvalitetnije zaštititi šumski ekosistemi. Većina požara je izazvana od strane čovjeka, ali pravovremenim akcijama uposlenih u poduzećima

šumarstva i u kantonalnim upravama za šumarstvo (interventne grupe), te pravovremenim djelovanjem profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih brigada mogu se spriječiti veće štete.

X. POKAZATELJI POSLOVANJA

Pokazatelji poslovanja poduzeća šumarstva su prikazani za 9 kantona u kojima su Skupštine kantona formirale kantonalna šumskogospodarska društva.

U Posavskom kantonu nije bilo značajnih aktivnosti u državnim šumama, a poslove gospodarenja zbog male površine šuma i šumskog zemljišta obavlja kantonalna uprava za šumarstvo.

Tablica 16: Pokazatelji poslovanja za 2019. godinu

Elementi poslovanja	
Ukupni prihod	191.356.391,00 KM
Prihod od drveta	174.770.449,00 KM
Troškovi poslovanja	189.419.316,00 KM
Troškovi proizvodnje	176.427.756,00 KM
Dobit	3.830.615,00 KM
Gubitak	1.429.272,00 KM
Potraživanja na dan 31.12.2019. godine	13.831.156,00 KM
Dugovanja na dan 31.12.2019. godine	23.178.149,00 KM
Prosječan broj uposlenih radnika	4.339
Prosječna plaća	962,00 KM
Prosječna ostvarena cijena šumskih sortimenata	77,76 KM/m ³

Veliki udio troškova poslovanja u ukupnom prihodu prouzročen je nizom negativnih faktora od kojih su najznačajniji:

- zbog ranije devastacije loša kvalitetna struktura šuma, posebno izdanačkih šuma,
- mala i nepovoljna otvorenost šuma, šumskim kamionskim putevima,
- nedostatak kvalitetnih firma za izvođenje radova u šumarstvu,
- dotrajala i zastarjela sredstva rada, odnosno mehanizacija,
- višak uposlenog režijskog osoblja, a nedostatak proizvodnog,
- nepovoljna kvalifikacijska, starosna i zdravstvena struktura radne snage,
- rješavanje kadrovskih i socijalnih pitanja upošljavanjem u šumarstvu i
- stranačka/partijska zapošljavanja

Neophodno je omogućiti menadžmentu šumskogospodarskih društava neovisnost, posebno od utjecaja lokalne i kantonalne politike, te stvaranje uvjeta za poslovanje na zdravim ekonomskim osnovama. Tržišni uvjeti rada pokazat će sposobnost menadžmenta, a sposobni menadžment će u kratkom roku ostvariti znatno bolje rezultate poslovanja. Dobri poslovni rezultati omogućit će veći prihod i dobit uz obavezu strogog pridržavanja odredbi planova šumskogospodarskih osnova. Na ovaj način bi se stvorila materijalna osnova da se izvrši zbrinjavanje invalida rada i viška radnika. Dio dobiti bi vlasnik šuma - Federacija BiH i korisnik-kantoni mogli usmjeriti u razvoj, kako na lokalnom, tako i na razini kantona i Federacije Bosne i Hercegovine.

Elementi poslovanja ŠPD/ŠGD – poduzeća šumarstva koja gospodare državnim šumama na području Federacije BiH prikazani su u Tablici 16. Dobit za 2019. godinu

iznosila je 3.830.615,00 KM, dok su neka poduzeća iskazala gubitak u iznosu od 1.429.272,00 KM.

Najveći gubitak u 2019. godini u smislu poslovanja iskazalo je ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres u visini od 1.061.057 KM, ali su istovremeno prikazana velika dugovanja i potraživanja sa 31.12.2019.godine. Potraživanja su za oko 2.000.000 KM veća od dugovanja, te prikazani gubitak ne pričinjava neki veliki problem. Prosječna plaća zaposlenih u istom preduzeću iznosi 1.084,00 KM, i na drugom je mjestu poslije ŠPD/ŠGD “Srednjobosanske/Šume Središnje Bosne”d.o.o. Donji Vakuf, koje ima najveće prosječne plaće u visini od 1.161,00 KM.

U 2019. godini potraživanja od kupaca iznose preko 13.831.156 KM i znatno su veća u odnosu na predhodnu godinu za ca 3.000.000 KM. Ovo je dodatni problem u poslovanju šumskogospodarskih društava, jer su im blokirana sredstva za ulaganja i kupnju novih sredstava rada i opreme, odnosno ulaganja u predhodno planirane aktivnosti u tekućoj godini.

Dugovanja prema dobavljačima su znatno veća u odnosu na potraživanja i iznose preko 23.178.149,00 KM odnosno oko 12,11% od ukupnog prihoda i značajno su niža u odnosu na 2015., 2016., 2017. i 2018. godinu. Velika dugovanja idu na štetu dobavljača koji izvode radove, sredstva i opremu za funkcioniranje poduzeća i pogoršavaju im uvjete poslovanja.

Ukupan prosječni broj uposlenih u 2019. godini na osnovu sati rada iznosi 4.339, a prosječna plaća se povećala za 18,50 KM u odnosu na 2018. godinu i iznosi 962,00 KM.

Jedan od bitnih pokazatelja poslovanja poduzeća gdje su iskazani ekonomski parametri su bilancu stanja i bilancu uspjeha. Imajući u vidu da je kod nekih poduzeća vrijednost šuma prikazana u bilanci stanja, a kod drugih nije, smatramo da uporedbe ne bi dale relevantne podatke. Predlaže se da ubuduće u bilanci stanja ne bude evidentirana vrijednost šuma i šumskih zemljišta s obzirom da su poduzeća samo korisnici šuma, a ne njihovi vlasnici.

Tablica 17: Podaci Bilance uspjeha po kantonima (poduzećima) za 2019. godinu u KM

pozicija	USK	TK	ZDK	BPK	SBK	HNK	ZHŽ	SA	K10
Poslovni prihodi	33.533.185	16.064.418	32.951.673	3.179.677	43.387.197	880.106	280.883	14.361.214	14.226.199
Poslovni rashodi	33.027.108	16.600.980	34.459.905	2.865.171	41.518.064	467.995	322.699	14.683.479	15.316.488
Bruto dobit	723.214	0	1.031.720	305.611	1.624.216	402.372	1.878	0	0
Bruto gubitak	0	2.654.051	0	0	0	0	0	52.479	1.028.462
Neto dobit	681.203	0	924.286	277.210	1.472.326	402.372	1.629	0	0
Neto gubitak	0	2.654.051	0	0	0	0	0	57.151	1.028.462
Sječa m ³	449.547	191.579	388.624	48.423	519.883	0	4.332	152.151	514.452
Broj radnika	642	529	990	47	693	17	9	438	844
Učinak m ³ /radniku	700	362	393	1.030	750	0	481	347	610
Prihod KM/radniku	53.131	30.480	39.356	68.112	63.168	51.771	36.040	33.826	16.950

S obzirom da šumskogospodarska društva preko 90% ukupnog prihoda ostvaruju prodajom šumskih drvnih sortimenata može se konstatirati da su im prihodi proporcionalni ostvarenoj proizvodnji šumskih drvnih sortimenata. Značajan utjecaj na prihode ima postizanje realnih tržišnih cijena drvnih sortimenata, posjedovanje vlastite proizvodne radne snage i sredstava rada ili dobra ponuda kvalitetnih izvođača radova u šumarstvu, dobra organizacija proizvodnje i drugo.

Troškovi proizvodnje u šumskogospodarskim društvima koja angažiraju vlastitu radnu snagu su veći u odnosu na one, koji angažiraju registrirane izvođače radova. To se odnosi i na ostvarene godišnje učinke po zaposlenom na temelju sati rada koji se

kreću od 362 m³/radniku u JP „Šume Tuzlanskog kantona“ d.d., Kladanj do 1.030 m³/radniku u ŠGD „Bosansko podrinske šume“ d.o.o. Goražde.

Ovaj učinak u odnosu na realnih 800 do 1.000 m³/radniku koliko se postiže u zemljama u okruženju je mali i treba raditi na povećanju istog.

Na postizanje boljih rezultata značajno utječe tehnička i tehnološka opremljenost i osposobljenost šumskogospodarskih društava ili izvođača radova i realan broj uposlenih za ostvarivanje proizvodnih zadataka gospodarenja šumama.

Posljedica niskih prihoda po radniku je otežano poslovanje, niska primanja uposlenih i umanjenje bioloških i infrastrukturnih investicija.

Preporučuje se da osnivači poduzeća, Skupštine kantona i nadležna ministarstva, putem svojih organa u poduzećima utvrde i poduzmu adekvatne mjere na saniranju trenutnog stanja kako bi poduzeća tržišno i održivo poslovala.

Sredstva za općekorisne funkcije šuma

Jedan od važnih izvora financiranja obnove šuma, trebalo bi da se ostvaruje prikupljanjem i pravilnim usmjeravanjem sredstava za korištenje općekorisnih funkcija šuma, koja su se po članku 60. Zakona o šumama u periodu od 2002.-2009. godine, odnosno po članku 46. Uredbe o šumama u periodu od 2009.-2011. godine, prikupljala u Proračunu Federacije BiH i proračunima kantona. Mada su u Proračun Federacije BiH prikupljena značajna sredstva u iznosu od više od 25 milijuna KM, od 2009. godine ta namjenska sredstva nisu planirana u rashodovnoj strani proračuna FMPVŠ za oblast šumarstva.

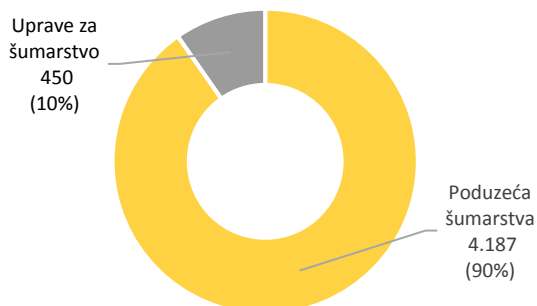
Prestankom važenja zakonske regulative u oblasti šumarstva na razini Federacije BiH prestalo je prikupljanje ovih sredstava. Sredstva koja su po ovom osnovu prikupljena u Proračunu Federacije BiH koristila su se u druge svrhe.

Za značajnije poboljšanje narušenog stanja šumskih ekosistema, izgradnju i rekonstrukciju šumske infrastrukture i ostalih zahvata za unapređenje šuma u šumarskom zakonodavstvu, potrebno je ustanoviti doprinose za šumarstvo. Dio ovih sredstava mogao bi se iskoristiti za realizaciju prioriternih aktivnosti zajedničkih za sektor šumarstva Federacije BiH, provedbu šumarske legislative, formiranje i organiziran i funkcionalan rad uprave/uprava za šumarstvo i ostale važne aktivnosti u ovom sektoru.

XI. KADROVSKA STRUKTURA ZAPOSLENIH U ŠUMARSTVU FBiH

U procesu izrade Informacije o gospodarenju, od kantonalnih uprava i poduzeća šumarstva prikupljeni su podaci i analizirana kadrovska struktura uposlenih u ovom sektoru.

Broj zaposlenih u šumarstvu FBiH
u 2019. godini

U kantonalnim šumskogospodarskim društvima zaposleno je ukupno 4.187 radnika, od kojih su oko 50% šumarske struke. Najviše je zastupljeno radnika sa srednjom stručnom spremom, a najmanje je doktora i magistara znanosti. Radnika sa visokom stručnom spremom je oko 15%.

Tablica 18: Struktura zaposlenih u šumarstvu prema stručnoj spremi

Institucije	Dr	Mr	VSS	VŠ	SSS	VKV	KV	PK	NK	Ukupno	
										Šum.	Svih
Poduzeća šumarstva	4	80	647	106	1.709	11	916	476	238	2.120	4.187
Uprave za šumarstvo	1	7	60	0	381	1	0	0	0	421	450
Ukupno	5	87	707	106	2.090	12	916	476	238	2.541	4.637

U svakodnevnom radu se i poduzeća i uprave za šumarstvo susreću sa brojnim izazovima.

U nekoliko poduzeća šumarstva se među najvećim problemima ističe nepovoljna kadrovska struktura zbog velikog broja radnika sa invaliditetom, koji su prije nastanka invalidnosti bili proizvodni radnici (u ŠPD ZDK 15%, Sarajevo-šume 15%, ŠPD SBK 12% i ŠPD USK 10% od ukupnog broja zaposlenih), čime se dodatno otežava produktivnost poduzeća. Problem raspoređivanja radnika sa invaliditetom se pokušava riješiti povećavanjem broja radnih mjesta za invalide II. kategorije u pravilnicima o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, ali se i ta mjesta brzo popunjavaju.

Šumskogospodarska društva u kojima se za izvođenje poslova u šumarstvu angažiraju kooperanti i sezonska radna snaga, imaju povoljniju kadrovsku strukturu samoga društva.

U 2019. godini je u kantonalnim i Federalnoj upravi ukupno bilo zaposleno 450 radnika, od kojih su oko 93% šumarske struke. U upravama šumarstva se ističe

problem nedovoljne kadrovske popunjenosti, prije svega nedovoljnog broja čuvara šuma. Popunjavanjem uprava sa odgovarajućim brojem ljudi prema važećoj sistematizaciji unaprijedio bi se kvalitet i kvantitet poslova u njihovoj nadležnosti.

U kantonima je pitanje čuvanja šuma različito tretirano kantonalnim propisima. U posljednjih nekoliko godina je npr. uprava za šumarstvo u Unsko-Sanskom kantonu doživjela nekoliko promjena. Čuvanje šuma u 2017. godini je izmjenama Zakona o šumama USK preuzelo ŠPD „Unsko-Sanske šume“ d.o.o. Bosanska Krupa, u 2018. godini Kantonalna uprava je izdvojena iz Ministarstva i postala samostalna, a izmjenama Zakona o šumama u veljači 2019. godine predviđeno je da čuvanje šuma ponovno vrši Kantonalna uprava za šumarstvo, ali zbog kadrovske nepopunjenosti Uprave, u 2019. godini nije izvršeno preuzimanje poslova čuvanja šuma.

U Tuzlanskom kantonu čuvanje šuma je u nadležnosti JP „Šume Tuzlanskog kantona“ d.d. Kladanj.

Problemi vezani za pravni okvir i donošenje Zakona o šumama na federalnoj razini sve više se ističu kao dodatno otežavajući faktor za funkcioniranje svih institucija u šumarstvu FBiH.

U upravama i u poduzećima šumarstva u kojima se ulažu naponi za jačanje kapaciteta i stalno usavršavanje zaposlenih, kao i usvajanje najnovijih znanstvenih i stručnih znanja i iskustava i informatizacijom poslovnih procesa, omogućuje se unapređenje planiranja i donošenja odluka. Osim toga, za optimalnu implementaciju novih tehnologija ključno je i neophodno zapošljavanje odgovarajućeg stručnog kadra sa specifičnim IT znanjima.

XII. LOVSTVO

Lovišta

Lovištem, u smislu Zakona o lovstvu smatraju se površine zemljišta, šuma i voda koje predstavljaju prostornu, prirodnu i lovnogospodarsku cjelinu u kojoj postoje uvjeti za trajan opstanak, uzgoj, razmnožavanje, zaštitu i korištenje divljači, bez obzira na vlasništvo.

Prema namjeni lovišta mogu biti: sportsko-gospodarska, gospodarska i lovišta sa posebnom namjenom (posebna lovišta).

Tablica 19: Ustanovljena lovišta u Federaciji BiH

Red. br.	Kanton	Lovišta			
		Sportsko-gospodarska	Gospodarska	Posebna	Ukupno
1	Unsko-sanski	8	0	1	9
8	Posavski	3	0	0	3
6	Tuzlanski	13	0	1	14
5	Zeničko-dobojski	13	1	0	14
4	Bosansko-podrinjski	4	0	0	4
2	Srednjobosanski				
7	Hercegovačko-neretvanski	12	0	1	13
9	Zapadno-hercegovački	8	0	0	8
3	Sarajevo	7	0	1	8
10	Kanton 10	14	8	1	23
UKUPNO		82	9	5	96

Prema nadmorskoj visini lovišta se dijele na dolinska (niziinska), brdska i planinska.

Tablica 20: Zastupljenost lovišta prema nadmorskoj visini u FBiH

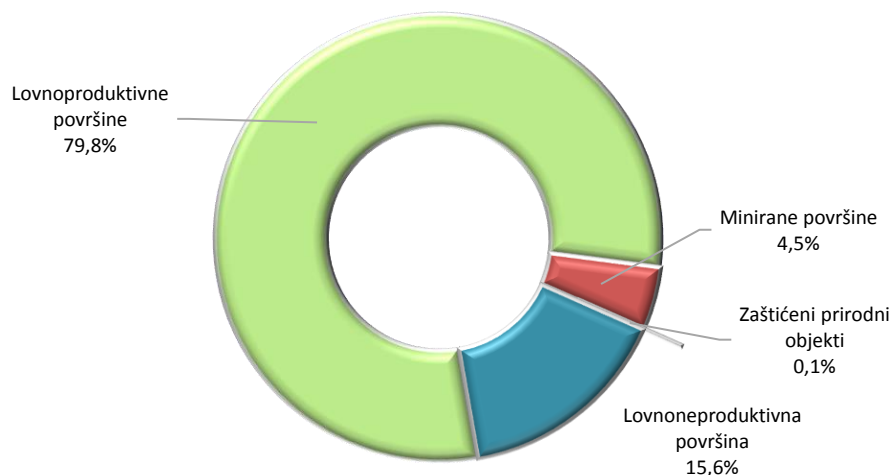
Lovišta		
Kategorija	Površina (ha)	%
Nizinska (< 400 m.n.v.)	650.489,0	24,6
Brdska (400-1000 m.n.v.)	1.250.489,0	47,3
Planinska (>1000 m.n.v.)	743.448,0	28,1
UKUPNO	2.644.426,0	100

Lovišta u Federaciji Bosne i Hercegovine zauzimaju površinu od **2.644.426 ha**.

Površine u lovištima mogu biti lovnoproduktivne i lovnoneproduktivne.

Ukupna lovnoneproduktivna površina lovišta u Federaciji BiH iznosi 431.886 ha, što znači da lovnoproduktivne površine u Federaciji BiH danas obuhvaćaju 2.212.540 ha. Uz umanjeње ovih površina za površinu pod minskim poljima od 124.542 ha, površinu zaštićenih objekata prirode ili njihovih dijelova od 3.100 ha u kojima je lov zabranjen, dobijamo da lovne površine u Federaciji BiH danas obuhvaćaju oko 2.084.898 ha.

Površina lovišta po kategorijama produktivnosti
(ha)

Posebna lovišta

Lovišta koja se prostiru na površinama šuma sa posebnom namjenom (znanstvenog, kulturnog, vjerskog, povijesnog i dr. značaja) kao i na površinama koje predstavljaju izuzetno pogodna staništa rijetkih, prorijeđenih i vrijednih vrsta divljači, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na prijedlog federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva može proglasiti posebnim lovištem uz predhodno pribavljeno mišljenje Vlade kantona na kojem se nalazi lovište.

Temelji suvremenijem lovnom gospodarstvu postavljeni su 1893. godine od strane Austro-Ugarske vlasti donošenjem Zakona o lovstvu i osnivanjem tadašnjih šest Zaštitnih područja za divljač. Ponavljano osnivanje posebnih lovišta kroz povijest ukazuje na činjenicu da su odgovarajuće institucije sustava umjele repoznati značaj i važnost ovakvih lovišta u očuvanju prirodnog naslijeđa Bosne i Hercegovine, a na kraju i očuvanje divljači.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na 60. sjednici održanoj u Sarajevu, dana 11.09.2012. godine donijela je Odluku o osnivanju posebnih lovišta na teritoriju Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 80/12). Ovom odlukom na teritoriju Federacije Bosne osnovana su sljedeća posebna lovišta: Igman-Bjelašnica, Hrbaljine-Kujača, Plješevica, Konjuh i Hutovo Blato.

Sukladno članku 6. pomenute odluke Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva zaključilo je ugovore o predaji posebnih lovišta na korištenje sa korisnicima određenim člankom 5. predmetne odluke.

Tablica 21: Korisnici posebnih lovišta u Federaciji BiH

Red. br.	Posebno lovište	Korisnik posebnog lovišta
1	Igman – Bjelašnica	KJP „Sarajevo-šume“ d.o.o. Sarajevo
2	Hrbaljine-Kujača	ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o Kupres
3	Plješevica	ŠPD „Unsko-sanske šume“ d.o.o. Bos. Krupa
4	Konjuh	JP „Šume Tuzlanskog kantona“ dd Kladanj
5	Hutovo Blato	JP „Park prirode Hutovo Blato“ d.o.o. Čapljina

Sportsko-gospodarska lovišta

Sportsko-gospodarska lovišta utemeljuje kantonalna skupština na prijedlog nadležnog kantonalnog ministarstva.

Vlada kantona, na prijedlog resornog kantonalnog ministarstva donosi odluku o dodjeli sportsko-gospodarskih lovišta u zakup najpovoljnijem ponuđaču koji ispunjava kriterije utvrđene u javnom pozivu.

Lovišta na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine, prema članku 31. Zakona o lovstvu, utemeljenja su na području devet (9) kantona, dok u Srednjobosanskom kantonu još nije provedena zakonska procedura osnivanja i dodjele lovišta na korištenje.

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno na području devet kantona utemeljenja su 82 sportsko-gospodarska lovišta.

Dodjela sportsko-gospodarskih lovišta na korištenje u skladu sa čl. 37. i 37a. izvršena je u osam kantona. U Hercegovačko-neretvanskom kantonu na korištenje je dodijeljeno sedam lovišta, a pet lovišta još uvijek nije dodijeljeno na korištenje.

Gospodarska lovišta

Gospodarska lovišta utemeljuje kantonalna skupština na prijedlog nadležnog kantonalnog ministarstva.

Gospodarsko lovište dodjeljuje se na korištenje u skladu sa Zakonom o lovstvu i Zakonom o koncesijama. Pravo sudjelovanja na javnom pozivu za dodjelu gospodarskog lovišta na koncesiju imaju pravna lica registrirana za bavljenje lovstvom, šumskogospodarska društva i lovačke udruge.

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine ustanovljeno je 9 (devet) gospodarskih lovišta, od toga 8 (osam) gospodarskih lovišta na području Kantona 10 i jedno gospodarsko lovište na području Zeničko-dobojskog kantona.

Dodjela gospodarskih lovišta na korištenje sukladno odredbama Zakona o lovstvu nije izvršena ni u jednom kantonu. Gospodarsko lovište „Kamenica“ koje se nalazi na području Zeničko-dobojskog kantona u lovnoj 2019/2020. godini dodijeljeno je putem Ugovora o ustupanju lovišta na privremeno korištenje u trajanju od jedne godine, bez predhodno provedenog postupka, što je u suprotnosti sa odredbama Zakona o lovstvu.

Gospodarska lovišta koja se nalaze na području Kantona 10 u lovnoj 2019/2020. godini nisu bila dodijeljena na korištenje, odnosno nisu imala korisnika.

Gospodarenje lovištem

Lovištem se gospodari na temelju lovnogospodarske osnove. Za svako lovište donosi se lovnogospodarska osnova.

Za posebna i sportsko-gospodarska lovišta izrađene su lovnogospodarske osnove. Korisnici lovišta izrađuju godišnji plan gospodarenja lovištem za period od 01. travnja tekuće do 31. ožujka naredne godine (lovna godina) za koje nadležno ministarstvo izdaje suglasnost.

Posebim lovištem „Hutovo Blato“ korisnik lovišta JP „Park prirode Hutovo Blato“ Čapljina ne gospodari u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu, odnosno ne izrađuje godišnji plan gospodarenja lovištem.

Za gospodarska lovišta nisu izrađene lovnogospodarske osnove. Gospodarska lovišta, kao što je naprijed navedeno, nisu dodijeljena sukladno odredbama Zakona o lovstvu, odnosno nemaju zakonskog korisnika koji je dužan izraditi lovnogospodarsku osnovu na period od najmanje 10 godina.

Gospodarskim lovištima se gospodari na temelju privremenog godišnjeg plana, što je u suprotnosti sa odredbama Zakona o lovstvu.

Kada je upitanju gospodarenje lovištem, primijećeno je da:

- je zaštita, uzgoj i korištenje divljači i lovišta kao stalna obaveza korisnika lovišta, prilično neujednačena, tako da ima korisnika koji su postigli zavidne rezultate, do onih koji su u ovom značajnom poslu uradili vrlo malo;
- korisnici lovišta na teritoriju Federacije BiH ne gospodare mrkim medvjedom sukladno odredbama Zakona o lovstvu i Rješenjem federalnog ministra PVŠ o osnivanju uzgojnih područja mrkog medvjeda („Službene novine Federacije BiH”, broj 63/08), odnosno ne donose plan gospodarenja mrkim medvjedom za uzgojno područje;
- gospodarenje mrkim medvjedom, divokozom i drugim vrstama divljači koje su Crvenom listom proglašene ugroženom vrstom potrebno je planirati na razini Federacije BiH.

Divljač

Divljač je državno vlasništvo i dobro od općeg interesa koje uživa posebnu brigu i zaštitu. Stanje populacije divljači u Federaciji BiH nije zadovoljavajuće.

Federacija Bosne i Hercegovine, na relativno malom prostoru, ima povoljne ekološke uvjete za opstanak i uzgajanje različitih vrsta divljači. Ovi uvjeti, u odnosu na uvjete u drugim europskim zemljama, tijekom povijesti nisu značajnije izmijenjeni negativnim djelovanjem čovjeka. Primjer za to je svakako opstanak populacija velikih karnivora (medvjeda i vuka), kao i brojnih drugih autohtonih vrsta kao što su veliki tetrijeb, lještarka, jarebica kamenjarka, divokoza, itd.

Podaci o brojnom stanju, planiranom i izvršenom korištenju divljači u FBiH dostavljeni su od strane korisnika lovišta. Upoređivanjem ovih podataka sa podacima iz lovnogospodarskih osnova uočene su bitne razlike u prikazanim gospodarskim kapacitetima lovišta, kao i prikazanom brojnom stanju divljači.

Tablica 22: Brojno stanje divljači u Federaciji BiH u lovnoj godini 2019/2020

Vrsta divljači		Kapacitet lovišta	Prolječno brojno stanje	Plan korištenja divljači za lovnu 2019/2020 godinu	
				Planirano	Izvršeno
Dlakava divljač (sisari)	Medvjed	636	497	6	0
	Divokoza	1006	381	5	0
	Srna	23619	19242	1999	1367
	Jelen lopatar	630	16	0	0
	Jelen lopatar (u prihvatilištu)		20	0	0
	Muflon	37	10	0	0
	Muflon (uprihvatištu)		7	0	0
	Divlja svinja	11182	7493	3487	2528
	Zec	32695	21137	4550	2418
	Vuk		491	124	24
	Lisica		6936	2695	1998
	Jazavac		1405	228	99
	Divlja mačka		1275	341	223
	Kuna zlatica		1198	408	133
	Kuna bjelica		4352	1370	578
	Čagalj		140	62	68
	Dabar		35	0	0
	Vidra		0	0	0
	Ris		0	0	0
Pernata divljač	Veliki tetrijeb		811	33	1
	Lještarka		594	79	19
	Fazan	20134	12005	7169	3370
	Jarebica poljska		14464	1956	558
	Jarebica kamenjarka	5138	3741	1689	447
	Šumska šljuka		7135	2047	1090
	Prepelica		22082	8043	6359
	Patke		17987	4154	2228
	Crna liska	14180	7000	0	0

U Tablici 22 nedostaju podaci o divljači za područje Kantona Središnja Bosna, za 5 (pet) sportsko-gospodarskih lovišta iz Hercegovačko-neretvanskog kantona, koja **nisu dodijeljena na korištenje** i 8 (osam) gospodarskih lovišta iz Kantona 10, koja **nemaju korisnika**.

Prihod od lovišta

Ukupan prihod od korištenja sportsko-gospodarskih lovišta u Federaciji Bosne i Hercegovine uplaćuje se u proračun općina, kantona i Federacije BiH u odnosu 20:60:20 i za lovnu 2019/2020 godinu iznosio je: 177.500,00 KM.

Tablica 23: Prihodi od zakupa lovišta

Prihod od zakupa sportsko-gospodarskih lovišta u lovnoj 2019./2020. godini (KM)	
Proračun FBiH	35.500,00
Proračun kantona	106.500,00
Proračun općina	35.500,00
Ukupno:	177.500,00

Lovački savezi

Lovački savezi u Federaciji BiH su samostalne organizacije u koju su dragovoljno učlanjeni korisnici lovišta i druge organizacije i udruge zainteresovane za razvoj lovstva i na koje se primjenjuju sve odredbe zakona koje su inače propisane za udruge.

Na području Federaciji Bosne i Hercegovine postoje tri lovačka saveza i to:

1. Savez lovačkih organizacija u Bosni i Hercegovini
2. Lovački savez Herceg-Bosne
3. Savez lovačkih društava Tuzlanskog kantona

Prijedlog mjera za unapređenje stanja u oblasti lovstva:

- Izrada novog Zakona o lovstvu,
- Izrada plana gospodarenja mrkim medvjedom na teritoriju Federacije BiH (utvrditi gospodarski kapacitet i stvarno brojno stanje).
- Dovršiti postupak utemeljenja lovišta u FBiH,
- Izvršiti dodjelu lovišta sukladno odredbama Zakona o lovstvu FBiH,
- U Proračunu Federacije BiH osigurati sredstva za provođenje suvremenog lovnog gospodarenja,
- Uskladiti poslovanje korisnika lovišta prema odredbama Zakona o lovstvu (stručna i lovočuvarska služba, dozvole itd.),
- Inicirati postupak revizije „Crvene liste“.

Federalno ministarstvo, poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je u okviru uspostave Informacijskog sustava šumarstva FBiH u toku 2019. godine započelo aktivnosti na izradi modula Lovstvo.

XIII. STRATEŠKE AKTIVNOSTI U OBLASTI ŠUMARSTVA

U proteklih desetak godina provedeno je nekoliko strateških aktivnosti i projekata u oblasti šumarstva na entitetskoj i državnoj razini, koji uz donošenje zakona o šumama, imaju za cilj uspostavljanje transparentnog sustava upravljanja i gospodarenja šumama, primjenu svjetskih iskustava, međunarodnih konvencija i standarda u svim segmentima šumarstva. Među najvažnijim od ovih projekata su Šumarski program Federacije BiH, Druga državna inventura šuma na velikim površinama, uspostava Informacijskog sustava šumarstva FBiH itd. na čijoj realizaciji je bio angažiran veliki broj domaćih i stranih eksperata uz aktivno sudjelovanje predstavnika vlasti, nevladinih organizacija i drugih zainteresiranih strana.

Cilj Šumarskog programa je definirati šumarsku politiku i strategiju šumarstva i politiku gospodarenja sa divljači, poštujući međunarodne dogovore i obveze. Strategija je orijentirana u pravcu očuvanja i trajnosti gospodarenja šumama, uključujući održavanje i unapređivanje bioraznolikosti u šumama i na šumskom zemljištu. U Općem dijelu ŠPFBiH, koji je Vlada Federacije BiH 2016. godine prihvatila i poslala Parlamentu FBiH na razmatranje i usvajanje, određeni su glavni ciljevi, principi i generalne smjernice za trajno gospodarenje šumama. Nakon usvajanja Općeg dijela ŠPFBiH, pristupit će se izradi Izvedbenog dijela ŠPFBiH, u kojem će biti razrađeni i postavljeni ciljevi gospodarenja šumama i divljači, te definirani načini financiranja i realizacije.

Projekt Druga državna inventura šuma na velikim površinama proveden je u periodu 2006. do 2009. godine.

Cilj državne inventure šuma je utvrđivanje trenutnog stanja šuma i šumskih zemljišta i stvaranje baze podataka koja će poslužiti kao osnov za:

- Izradu dugoročne politike i strategije šumarstva
- Procjenu zdravstvenog stanja šuma i stupanj njihove ugroženosti od štetnih faktora
- Monitoring stanja šuma i šumskih zemljišta i uključivanje u proces međunarodnih integracija, (UN-FAO, MCPFE, Kyoto protokol, ICP Forest i drugih međunarodnih sporazuma i konvencija)
- Postavljanje prioriteta za istraživanja i razvoj u šumarstvu

Usvajanje i implementaciju projekata koji su završeni, Parlament Federacije BiH prolongirao je do donošenja zakona o šumama na federalnom razini.

To je, između ostaloga i primarni razlog za otežano stvaranje uvjeta za održivo upravljanje i gospodarenje šumama, kao i provođenje svih mjera i aktivnosti na uspostavi i razvoju ISS-a.

1. Razvoj Informacijskog sustava u šumarstvu FBiH

U cilju normativnog reguliranja uspostave i razvoja Informacijskog sustava šumarstva, Valda Federacije BiH usvojila je Odluku o upravljanju, održavanju i korištenju Informacijskog sustava šumarstva u Federaciji BiH (Službene novine FBiH, broj: 69/18).

Korištenje modernih IT tehnologija u šumarstvu podrazumijeva racionalizaciju, integraciju i optimizaciju odlučivanja u sektoru šumarstva i lovstva, te razmjenu i sintetiziranje informacija među institucijama šumarstva i sa svim ostalim domaćim i međunarodnim institucijama i interesnim skupinama.

Unapređenjem upravljanja i uspješnosti rada u sektoru šumarstva, informatizacijom šumarstva i uspostavom ISS-a osiguravaju se neophodne informacije o stanju i promjenama šumskog fonda za potrebe planiranja, praćenja stanja i izvještavanja, kao i točnost, kvaliteta, zaštita podataka pri obradi i prijenosu, dostupnost podataka pod jednakim uvjetima ovlaštenim korisnicima, primjena jedinstvenih standarda i razmjena podataka i dokumenata. Uspostavom Informacijskog sustava doprinosi se smanjenju obima nezakonitih aktivnosti u šumama, uspostavljanju dobrih praksi upravljanja i planiranja.

Za razvoj i uspostavu informacijskog sustava od prioritetne važnosti je razina praktične obučenosti operativnog kadra u sektoru šumarstva, kao i spremnost i sposobnost rukovodećeg kadra prepoznati potrebu njegovog kreiranja i razvoja.

U 2019. godini proveden je projekt izrade modula Stanje šuma u oblasti Evidencije šuma ISS-a i u Centralnu bazu podataka poslani podaci za ŠGP Narton-Usorsko-Ukrinsko.

Izrađena je aplikacija za unos podataka o izvršenju sječa, koja će racionalizirati procedure uspostave evidencija šuma uz unos podataka samo jednom na mjestu nastanka podataka. Predviđeno je, naime, da podatke šalju operateri u organizacijskim jedinicama poduzeća šumarstva, a sve druge procedure objedinjavanja podataka po vertikali, kao i izrada izvještaja se obavljaju programski automatizirano.

Ministarstvo poduzima mjere za daljnji nastavak razvoja ISS-a.

2. Certifikacija šuma

U Federaciji BiH se certifikacija šuma vrši po FSC sustavu certifikacije.

Misija FSC je promicanje ekološki prihvatljivog, društveno korisnog i gospodarski uspješnog upravljanja šumama u svijetu.

FSC vizija je zadovoljavanje trenutnih potreba za šumskim proizvodima bez ugrožavanja zdravlja svjetskih šuma za buduće generacije.

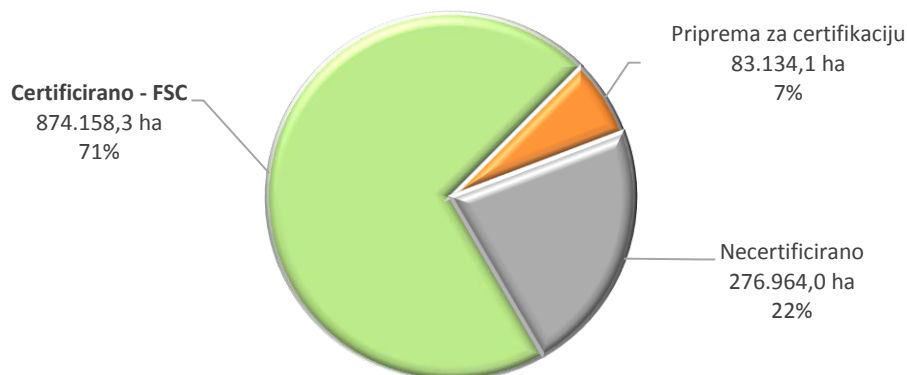
Ciljevi certificiranja šuma su:

- zaustavljanje mogućih negativnih utjecaja koji bi doveli do smanjenja šumskih površina
- poboljšanje kvalitete gospodarenja šumama
- nesmetan i bolji pristup svjetskom tržištu
- unapređenje čovjekove okoline
- bolji gospodarski i socijalni razvoj

Rok trajanja certifikata je 5 godina, nakon čega se kontinuirano treba provoditi postupak recertificiranja ili obnove certifikata.

Stanje certificiranosti šuma i šumskih zemljišta u FBiH

Stanje na dan 31.12.2019.

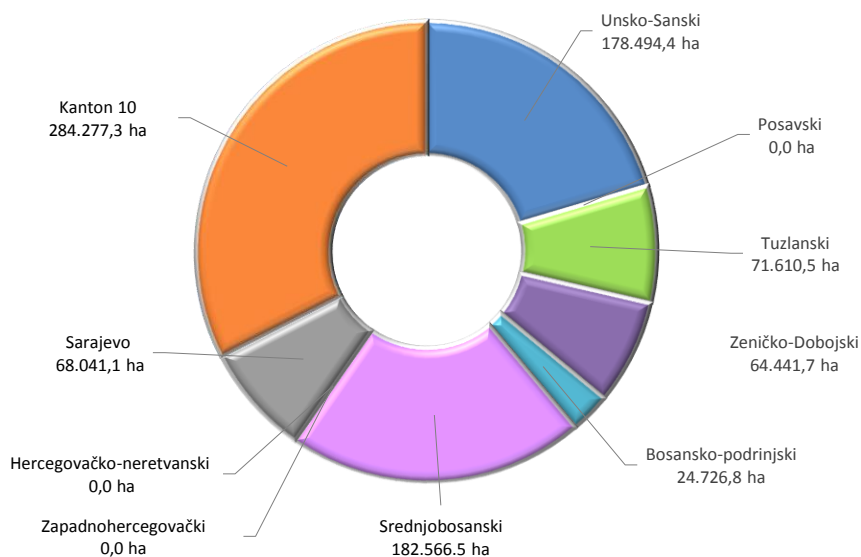

U tri kantona proces certifikacije nije proveden (Posavskom, Hercegovačko-neretvanskom i Zapadnohercegovačkom, kao i u dijelu Zeničko-dobojskog kantona). Priprema za certifikaciju se provodi na 83.134 ha u Zeničko-dobojskom kantonu.

Aktualno važeći FSC certifikat u FBiH postoji za oko 71% površine šuma i šumskih zemljišta.

Pregled površina šuma i šumskih zemljišta sa FSC certifikatom po kantonima

Stanje na dan 31.12.2019. godine

Proces certifikacije je proveden uz podršku GEF projekta „Održivo upravljanje šumama i krajolikom (SFLMP)“, projekta “Promicanje odgovornog gospodarenja šumama u BiH” (WWF/IKEA i šumarski fakultet u Sarajevu), te iz vlastitih sredstava poduzeća.

U listopadu 2019. godine na promociji u Sarajevu prezentiran je proces razvoja i usvajanja FSC standarda za održivo gospodarenje šumama u Bosni i Hercegovini. FSC standard za održivo gospodarenje šumama BiH sužbeno je odobren od strane Forest Stewardship Council (FSC). Time je BiH postala prva zemlja u okruženju koja ima nacionalni FSC standard.

Ovim standardom se omogućuje kompanijama jednostavnije i lakše dobijanje FSC certifikata, kojim se jamči da se šumom gospodari odgovorno i transparentno sukladno međunarodim propisima i domaćoj legislativi, uključujući veći stupanj zaštite prirode.

Projekt izrade nacionalnih FSC standarda za BiH realiziran je uz podršku World Wildlife Fund (WWF) u suradnji sa Šumarskim fakultetom u Sarajevu. Radnu grupu koja je vodila proces razvoja standarda činili su predstavnici poduzeća šumarstva, obrazovnih institucija, ministarstava, komora, nevladinih organizacija, te stručnjaci iz oblasti socioloških, ekonomskih i ekoloških aspekata.

3. GEF Projekat za održivo upravljanje šumama i krajolikom (SFLMP)

Cilj GEF Projekta „Održivo upravljanje šumama i krajolikom (SFLMP)“ je bilo osiguranje održivog gospodarenja šumama i krajolikom od važnosti za gospodarski razvoj. Projektom su posebno tretirani osjetljivi krajolici, ranjivi u smislu tekuće degradacije ili negativnih učinaka klimatskih promjena kao što je stupanj ugroženosti od požara.

Projektne partneri su bili korisnici šuma, odnosno kantonalna šumskogospodarska poduzeća, koja su svojim projektima u postavljenom okviru iskazali potrebe za podrškom.

Kroz projekt je provedeno niz aktivnosti na unapređenju planiranja i nadzora u svrhu održivog upravljanja šumama, kao i aktivnosti na rehabilitaciji osjetljivih područja:

- Uz podršku projekta certificirano je ukupno ca 45% površine šuma i šumskih zemljišta u FBiH.
- Izrađen je Master plan šumske transportne infrastrukture koji će osigurati informacije o trenutnom stanju i budućim potrebama za izgradnjom, na temelju čega će biti moguće izraditi detaljni plan investicija.
- U svrhu uspostave i jačanja Informacijskog sustava šumarstva u FBiH provedena je nabava usluga za programiranje Centralne baze podataka ISS-a i aplikacije Putevi za unos podataka o ŠKP, uneseni su prikupljeni podaci u CBP, te izrađen modul Stanje šuma u oblasti Evidencije šuma sa aplikacijom za unos podataka o izvršenju sječa.
- Provedeno niz projekata pošumljavanja autohtonim i novim vrstama na ukupno 735 ha, a u cilju potpomognute prirodne regeneracije sastojina, rehabilitacije požarišta, goleti i pašnjaka. Šumskouzgojni radovi na kulturama provedeni su na ukupno 2.538 ha i prevođenje izdanačkih sastojina u viši uzgojni oblik konverzijom niskih u visoke šume na ukupno 261 ha.
- izvršena je nabava opreme za protupožarnu zaštitu, šumskouzgojne radove i potrebne HTZ opreme, iverača-uređaja za usitnjavanje prorjednog materijala, te provedena obuka osoblja za korištenje opreme i obuka u tehnikama upravljanja požarima.

- provedena je rekonstrukcija protupožarnih putova u ukupnoj dužini od 5 km u 2 kantona
- na površini od 1.125 ha su izdvojene šume visoke zaštitne vrijednosti
- provedeno je čišćenje 10 divljih deponija i provedena rehabilitacija sastojina
- U dva kantona su provedene aktivnosti na izgradnji i rekonstrukciji objekata za potrebe razvoja turizma u šumarstvu.
- Nabavljena je potrebna informatička oprema za dva kantonalna poduzeća šumarstva i Federalno ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva

Projekt ukupne vrijednosti 5,575.758 USD proveden je na području oba entiteta Bosne i Hercegovine, a donatorska sredstva GEF-a za Federaciju BiH su iznosila 4.182.000 KM (2.788.000 USD).

Implementacija projekta je započela 31.05.2014. godine, a aktivnosti su završene kako je planirano 31.05.2019. godine.

XIV. SAŽETAK

Zakonodavni okvir

- Šumarstvo

Oblast šumarstva se regulira Zakonom o šumama i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja.

Vlada Federacije BiH na 110. sjednici održanoj 07.07.2017. godine, nakon razmatranja Nacrta zakona o šumama izrađenog od strane ovog Ministarstva, utvrdila je i u parlamentarnu proceduru uputila Prijedlog zakona o šumama.

Vlada Federacije BiH je nakon razmatranja Informacije o gospodarenju šumama u FBiH u 2018. godini i planovima gospodarenja šumama za 2019. godinu Parlamentu Federacije BiH dostavila Zaključke V.broj 932/2019 od 22.08.2019. među kojima je zaključak sa urgencijom za hitno stavljanje u razmatranje Prijedloga zakona o šumama.

Predmetni zakon do danas nije razmatran ni na jednom od domova Parlamenta Federacije BiH.

- Sjeme i sadni materijal

Proizvodnja reprodukcijskog materijala šumskog i ukrasnog drveća i grmlja u Federaciji Bosne i Hercegovine značajna je gospodarska djelatnost. Trenutno su njihova proizvodnja, dorada, promet, uvoz i upotreba uređeni Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja ("Službene novine Federacije BiH", br. 71/05 i 8/10). Međutim, tijekom implementacije predmetnog Zakona uočeni su određeni nedostaci i nedorečenosti što stvara probleme kako samim registriranim proizvođačima tako i organima koji provode stručni pregled nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala kao i inspekcijskim organima. Također, odredbe ovog Zakona nisu u potpunosti usklađene sa zakonodavstvom EU koje uređuje ovu oblast.

Imajući u vidu navedeno, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva pristupilo je izradi novog zakona o šumskom reprodukcijskom materijalu, te je u cilju izrade teksta Prednacrta Rješenjem imenovana Radna grupa. Na temelju utvrđenih Teza za izradu zakona o šumskom reprodukcijskom materijalu izrađen je Radni materijal predmetnog zakona, te obavljene javne rasprave za navedeni zakon.

Vlada Federacije BiH na 154. sjednici održanoj 30.08.2018. godine je utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt Zakona o reprodukcijskom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.

- Lovstvo

Zakonom o lovstvu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 4/06, 8/10 i 81/14) uređuje se organizacija lovstva i lovišta, uzgoj, zaštita, lov i korištenje divljači i njezinih dijelova, katastar lovišta, lovnogospodarska osnova i planiranje, lovočuvarska služba, upravni i inspekcijski nadzor nad provođenjem ovog Zakona, kaznene odredbe i druga pitanja od značaja za oblast lovstva na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine.

Od stupanja na snagu ovog Zakona doneseno je 20 provedbenih propisa (pravilnika), kao i dva rješenja o osnivanju uzgojnih područja za medvjeda i divokozu.

BiH je do sada prihvatila i potpisala neke od najznačajnijih međunarodnih konvencija koje uređuju pitanja zaštite i gospodarenja sa divljači, među kojima su za pitanja lovstva najvažnije Bernska Konvencija, Cites Konvencija i Konvencija o biološkoj raznolikosti, ali po pitanju implementacije ovih Konvencija do sada nije puno urađeno.

U okviru uspostave Informacijskog sustava šumarstva u Federaciji BiH FMPVŠ je poduzelo aktivnosti na izradi modula Lovstvo koji će biti sastavni dio ovog sustava.

Opći podaci o šumarstvu

- Pokrivenost šumama

Šume i šumska zemljišta u Federaciji BiH prostiru se na površini od oko 1.511.386 ha ili na oko 58% površine. U državnom vlasništvu je oko 1.234.256 ili 82%, a u privatnom vlasništvu oko 277.130 ha ili 18%. Preliminarni podaci iz II. Državne inventure šuma na velikim površinama pokazuju da je pod šumom i šumskim zemljištima u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH preko 60% površine. S obrizom da podaci iz II. Državne inventure šuma nisu zvanično objavljeni, službeno se koriste relevantni podaci iz šumskogospodarskih osnova za državne šume.

Fedaracija BiH raspolaže sa šumama i šumskim zemljištem u državnom vlasništvu na površini od 1.234.256,3 ha. Od toga visokih šuma sa prirodnom obnovom ima 493.479,1 ha, što je oko 40%, visokih degradiranih šuma 14.898,8 ha ili 1%, šumskih zasada-kultura 60.517,5 ha ili oko 5%, izdanačkih šuma 257.879,5 ili 21%, produktivnih goleti pogodnih za pošumljavanje 159.913,5 ha što je 13%. Obrasle neproduktivne površine se rasprostiru na 17.809,2 ha ili na oko 1%, a neproduktivne površine u šumarskom pogledu na 104.632,6 ha ili na oko 8% površine šuma i šumskih zemljišta. Treba istaknuti da je ukupna minirana površina značajna i iznosi 125.126,1 ha ili oko 10% površine šuma i šumskih zemljišta.

- Drvna zaliha

Ukupna drvna zaliha svih šuma zajedno u državnom vlasništvu Fedaracije BiH iznosi 180.016.229 m³, zaliha kod četinjača je 76.706.825 m³ što je oko 43%, a kod listača 103.309.404 m³ ili 57%. Prosječna zaliha svih šuma zajedno iznosi 217,7 m³/ha kod visokih šuma 276,2 m³/ha, dok je kod izdanačkih šuma 88,9 m³/ha. U strukturi zaliha svih šuma zajedno visoke šume su zastupljene sa 87,3% a izdanačke 12,7%.

- Zapreminski prirast

Ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 4.294.395 m³ od toga na četinjače otpada 1.878.920 m³ što je oko 44%, a na listače 2.415.475 m³ ili 56%. Od ukupne količine prirasta na visoke šume otpada 80,5% a na izdanačke 19,5%. U visokim šumama prosječni godišnji zapreminski prirast je 6,08 m³/ha, a dok je kod izdanačkih šuma 3,23 m³/ha. Prosječni godišnji prirast svih šuma zajedno iznosi 5,19 m³/ha.

- Sječivi etat

Ukupni sječivi etat za sve šume zajedno je 3.048.491m³ (krupno drvo), od toga na četinjače otpada 1.418.216 m³ što je 47%, a na listače 1.630.273 m³ ili oko 53%. Sječivi etat u visokim šumama iznosi 2.737.622 m³ što je oko 89,8% od ukupnog etata, a u izdanačkim šumama 310.869 m³ što je 10,2%. Količina sječivog etata po jedinici površine m³/ha kod visokih šuma iznosi 4,85 m³/ha, a kod izdanačkih šuma 10,2 m³/ha. Iz odnosa godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata vidljivo je da je godišnji sječivi etat manji od godišnjeg zapreminskog prirasta za 1.245.905 m³ što je 71% od prirasta. Sječivi etat je manji od godišnjeg zapreminskog prirasta što bi se pozitivno trebalo odraziti na stanje drvnih zaliha, te samim tim dovesti do povećanja zaliha ukupnog drvnog fonda.

Napomena: Kod drvne zalihe, zapreminskog prirasta i sječivog etata u izračunu su korišteni i podaci za HNK procijenjeni prema posljednjoj važećoj ŠGO.

- Realizacija plana sječa

Realizacija planova gospodarenja šumama, a posebno realizacija plana sječa ima značajan utjecaj na kvalitetu i stanje šumskog fonda. Da bi se utvrdilo trenutno stanje radi poduzimanja adekvatnih mjera, izvršena je analiza realizacije šumskogospodarskih osnova (ŠGO) za sva šuskoprivredna područja (ŠGP) u FBiH. Analiza je rađena za razinu kategorije šuma sa veoma jasnim pokazateljima koji upućuju na to da je bilo određenih prekoračenja etata u pojedinim kategorijama šuma, a mala realizacija u drugim. Obično su prekoračenja količine sječa u kategoriji visokoh šuma koje su bolje kvalitete, a prema procentu pređene površine može se zaključiti da su uglavnom aktivnosti koncentrirane na onim površinama koje imaju kvalitetniju drvenu zalihu, a i bolju otvorenost šumskim komunikacijama. Etatom se uglavnom opterećuju šume boljih kvalitetnih klasa što je u posljednje vrijeme postala uobičajena praksa. Potrebno je napomenuti da je prisutan veliki broj neplanskih i nelegalnih sječa u većini kantona. U ŠGP koja nemaju osnovnog plana gospodarenja, odnosno nemaju važeću šuskoprivrednu osnovu, poduzeća šumarstva nemaju pravo provoditi planske aktivnosti sječa i druge poslove gospodarenja.

Proizvodnja i plasman šumskih drvnih sortimenata

U Federaciji BiH je u 2019. godini proizvedeno ukupno 2.268.991 m³ neto drvnih sortimenata što je 88,4% ili oko oko 300.000 m³ manje od planirane količine.

Plan proizvodnje drvnih sortimenata četinjača ostvaren je sa 93% i proizvedeno je ukupno 1.209,319 m³ drvnih sortimenata ili za oko 90.000 m³ manje od plana.

Plan proizvodnje drvnih sortimenata listača ostvaren je sa 83,6% u ukupnom iznosu od 1.059.672 m³ ili za 207.810 m³ manje od plana za 2019. godinu.

Uvidom u šumskogospodarske osnove, utvrđeno je da za 2019. godinu dozvoljeni sječivi etat iznosi 2.905.211 m³ (bez podataka za HNK).

Prema već ustaljenoj praksi u periodu dužem od 10 godina, godišnji etat se iskorištava u iznosu od oko 81%, odnosno šumskogospodarska duštva sijeku oko 2,3 milijuna m³ šumskih drvnih sortimenata.

U ovim analizama nisu obuhvaćeni podaci za područje Hercegovačko-neretvanskog kantona, niti je poznata ukupna količina ilegalno posječene drvene mase u Federaciji BiH.

Za sve kategorije šuma osim za visoke šume upitna je rentabilnost gospodarenja. Izražena potražnja tržišta za šumskim drvnim sortimentima utječe na orijentaciju šumskogospodarskih društava na prihode od šumskih drvnih sortimenata i korištenje šumskih potencijala prema tim zahtjevima.

Šumski drveni sortimenti se uglavnom plasiraju na domaće tržište.

Za dugoročnu održivost šumskih ekosistema potrebno je koristiti ukupne proizvodne potencijale šuma i razvijati korištenje ostalih funkcija šume, uključujući i primjenu novih tehnologija za preradu biomase i korištenje manje vrijednih drvnih sortimenata u cilju povećavanja dodane vrijednosti proizvoda šuma, kao što je to npr. proizvodnja električne energije, toplotne energije, peleta, aktivnog ugljena, i slično.

Šumske komunikacije

Podaci o šumskim komunikacijama dostavljeni su iz 8 šumskogospodarskih poduzeća i iz kantonalne uprave Županije Posavske. Za ovu Informaciju nisu dostavljeni podaci za Hercegovačko-neretvanski kanton.

Prema prikupljenim podacima ukupna dužina putova koji otvaraju šume u FBiH u 2019. godini iznosi 11.799,6 km, što predstavlja prosječnu otvorenost od 11,3 m/ha.

Prosječna otvorenost visokih šuma iznosi 16,0 m/ha, dok je otvorenost ostalih kategorija šuma manja i kreće se u prosjeku oko 9 m/ha, dok je otvorenost neproduktivnih površina u šumarskom pogledu 2,3 m/ha.

Planirani ukupni obim izgradnje šumskih putova u FBiH u 2019. godini iznosio je 68,1 km u vrijednosti od 5,3 milijuna KM. Izgrađeno je 21,2 km (31,1% od planiranih), a vrijednost izvedenih radova na izgradnji šumskih putova je 923.900 KM (17,34% od planiranih sredstava).

Planirani ukupni obim rekonstrukcije šumskih putova u FBiH u 2019. godini iznosio je 158 km i planirani iznos troškova 1,38 milijuna KM. Rekonstrukcija je provedena na 89,4 km šumskih putova (56,6% od planiranih) za što je utrošeno 892.400 KM (64,7% od planiranih sredstava).

Način evidentiranja podataka i izvještavanja, ne omogućuje dobijanje realne slike o stvarnom stanju šumskih kamionskih putova, pri čemu se izvještaji dostavljaju sumarno sa ukupnom dužinom putova, bez preciznih informacija o lokacijama i vrsti izvedenih radova.

Planiranje, projektiranje, gradnju i održavanje šumske transportne infrastrukture potrebno je urediti propisima, koji će unaprijediti i harmonizirati odnose u oblasti šumarstva i drugih sektorskih oblasti, te osigurati adekvatno i dugoročno financiranje u cilju dostizanja optimalne razine otvorenosti šuma izradom i realizacijom dugoročnih planova otvaranja.

Master plan šumske transportne infrastrukture (izrađen uz podršku GEF projekta „Održivo gospodarenje šumama i krajolikom“) bi trebao dati kvalitetne informacije o aktualnom stanju i potrebama za buduću izgradnju šumske transportne infrastrukture, koje bi se koristile za izradu detaljnih planova investicija.

Šumskouzgojni radovi

Šumskouzgojni radovi kao jedan od segmenata biološke obnove šuma obuhvaćaju pripremu zemljišta za prirodno pomlađivanje, pošumljavanje neobraslog šumskog zemljišta sadnjom sadnica ili sjetvom sjemena, popunjavanje, njegu i čišćenje šumskih kultura/zasada, prorjeđivanje sastojina, sanaciju požarišta, prevođenje degradiranih sastojina u viši uzgojni oblik (melioracije degradiranih šuma), rekonstrukciju i konverziju izdanačkih šuma (melioracije izdanačkih šuma) i ostale radove na podizanju, njezi i unapređenju stanja šuma.

Šumskouzgojni radovi unutar državnih šuma, a čiji su obim i vrsta definirani važećom šumskogospodarskom osnovom, financiraju se iz prihoda koji korisnici državnih šuma ostvare prodajom šumskih drvnih proizvoda i prodajom ostalih proizvoda šuma. Šumskouzgojni radovi u većem obimu od onog definiranog šumskogospodarskom osnovom se financiraju iz namjenskih sredstava koja se na posebne račune kantonalnih proračuna prikupljaju po osnovu uplate raznih naknada definiranih važećim kantonalnim zakonima o šumama (naknada za korištenje državnih šuma, naknada za općekorisne funkcije šuma i druge naknade).

Važno je napomenuti da su šumskouzgojni radovi u državnim šumama u periodu do 2009. godine financirani, prije svega, iz sredstava jednostavne reprodukcije šuma, koja su po tada važećem Zakonu o šumama izdvajana u iznosu od 15% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume. Također, u tom periodu biološka obnova šuma je financirana i sredstvima koja su na temelju članka 60. tada važećeg Zakona o šumama (sredstva za proširenu biološku reprodukciju šuma i dr.) izdvajana i uplaćivana u Proračun Federacije BiH (20%) i proračune kantona (80%). Nažalost, veliki dio ovih sredstava iz Proračuna Federacije

BiH je u navedenom periodu korišten nenamjenski, a u 2009. godini ta sredstva su u potpunosti utrošena nenamjenski. Nakon toga su šumskouzgojni radovi u periodu od 2009.–2011. godine financirani i iz sredstava koja su u tom periodu izdvajana u skladu sa člankom 46. Uredbe o šumama („Službene novine Federacije BiH“ broj 83/09, 26/10 i 38/10) i koja su u omjeru 20:80 uplaćivana na poseban račun Proračuna Federacije BiH i na posebne račune proračuna kantona. Priliv ovih sredstava u proračun FBiH je bio vrlo slab, a sredstva prikupljena u navedenom periodu nisu nikako trošena. Iznos prikupljenih i utrošenih sredstava u proračune kantona je nepoznat.

Kao i ranijih godina, i u 2019. godini su šumskouzgojni radovi najviše izraženi u tri pravca, i to: pošumljavanje, njega zasada (kultura) i indirektna konverzija izdanačkih šuma. Realizacija plana većine šumskouzgojnih radova za 2019. godinu se nalazi u rasponu od 18%-61% (zavisno od vrste šumskouzgojnih radova) što je znatno manje u odnosu na 2018. (35%-75%), a naročito u odnosu na 2017. godinu (60%-95%). Kada je u pitanju plan šumskouzgojnih radova za 2020. godinu vidimo da je on kod najvažnijih vrsta šumskouzgojnih radova (pošumljavanje i njega zasada/kultura) znatno veći u odnosu na plan za 2019. godinu. Međutim, navedeno povećanje se ne može smatrati dovoljnim ako se u obzir uzme desetogodišnji plan iz šumskogospodarskih osnova kao i kontinuirano smanjenje procenta izvršenja planiranih šumskouzgojnih radova u toku navedenog perioda. Prethodno navedeno, zajedno sa kontinuiranim smanjenjem ukupnog obima uloženih sredstava za ove radove, predstavlja jedan od glavnih razloga zašto se ne povećava površina pod novim zasadima, niti se smanjuje površina pod izdanačkim šumama.

Uvažavajući sve negativne efekte ranije svjetske ekonomske krize kao i niz otežavajućih okolnosti poslovanja u cijelom poslijeratnom periodu, ipak se mora konstatirati da je ovakav trend ulaganja u šumskouzgojne radove kao osnovni segment biološke obnove državnih šuma neprihvatljiv, te se s toga i za naredni period (do odnošenja zakonskog rješenja na entitetskoj razini) mora inzistirati da kantonalna šumskogospodarska društva uvećavaju iznose sredstava za šumskouzgojne radove kao i da se namjenski prikupljena sredstva u proračune kantona konačno počnu trošiti u ovu svrhu u punom iznosu. U 2019. godini prikupljeno je 7.264.266,49 KM, a utrošeno 5.848,43 KM namjenskih sredstava.

Sjemenarstvo i rasadničarstvo

Važećim Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine Federacije BiH“ broj 71/05 i 08/10) regulirane su oblasti sjemenarstva i rasadničarstva u entitetu Federacija BiH (FBiH). Za proizvodnju (sakupljanje) sjemena šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja je registrirano pet pravnih lica, dok su za doradu sjemena registrirana samo dva pravna lica. Za proizvodnju/sakupljanje sjemena na području Federacije BiH ukupno je registriranih 104 sjemenskih objekata. Za kontrolu kvalitete sjemena je registrirano samo jedno pravno lice koje svojim kapacitetima uspijeva zadovoljiti sve potrebe registriranih proizvođača. Proizvodnjom sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja se bavi deset uredno registriranih pravnih lica, dok je za stručni pregled proizvodnje sadnog materijala kao i za kontrolu kvalitete sadnog materijala također ovlašteno samo jedno pravno lice, koje svojim kapacitetima uspijeva odgovoriti na zahtjeve svih proizvođača.

U odnosu na 2018. godinu, u 2019. godini je došlo do naglog pada proizvodnje sjemena i to čak do razine koja je možda najniža u posljednjih deset godina, čime je

nastavljen trend opadanja proizvodnje koji je bio prekinut u 2018. godini. Također, i kada je prodaja sjemena u pitanju, imamo situaciju da je u prošloj godini došlo da naglog pada, čime je nastavljen višegodišnji opadajući trend količine prodanog sjemena. Uništavanja sjemena u 2019. godini kao i u svim ranijim godinama, nije uopće bilo. Pored prethodnog, ovdje treba istaknuti i to da je u 2019. godini došlo i do znatnog smanjenja broja vrsta šumskog i hortikulturnog drveća i grmlja čije je sjeme sakupljano.

U 2019. godini je proizvedeno oko 7,6 milijuna sadnica, a prodano oko jedan milijun, što predstavlja znatno povećanje u odnosu na 2018. godinu. Količina uništenog sadnog materijala u prošloj godini iznosila je 1,3 milijuna sadnica što je u odnosu na sve ranije godine enormno povećanje. Međutim, ono što je najinteresantnije kada je u pitanju ova oblast jeste to da oko 98% proizvedenog sadnog materijala otpada na sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja, odnosno da se desilo znatno smanjenje proizvodnje hortikulturnog sadnog materijala u odnosu na ranije godine.

Integralna zaštita šuma

Ugroženost šuma i šumskog zemljišta na području Federacije BiH je rezultat različitih aktivnosti - šumskih požara, biljnih bolesti i štetočina, neplanske i nezakonite sječe šuma, eksploatacije mineralnih resursa, hidro-akumulacija, kao i kontaminacije minama.

Šumarski stručnjaci koji se bave zaštitom šuma, uposleni u kantonalnim šumskogospodarskim društvima, odnosno šumarijama, koji gospodare državnim šumama kontinuirano se bore sa potkornjacima, šumskim požarima, klizištima, ledolomima, snjegolomima, vjetroizvalama, a povremeno i sa gubarom, borovim četinjakom, žutotrbom (zlatokraj), smeđom borovom osom i drugim štetnicima.

Šumski požari su česta pojava u šumama Bosne i Hercegovine unatoč činjenici da ovo područje u europskim okvirima nije u kategoriji visoko rizičnih.

Požari šumama nanose velike štete, što ovisi o starosti i površini šume, vrstama drveća, odnosno vegetacije te o vrsti požara i njegovoj jačini. Ugroženost pojedinih područja od šumskih požara je različita.

Posljedice djelovanja požara su vidljive duži niz godina, a ogledaju se u degradaciji šumskog ekosistema, umanjenju biološke raznolikosti, oštećenja zaštićenih područja, pojava klizišta, degradacije zemljišta, promjena mikroklimatskih uvjeta i vodnog režima i dr.

Zaštita šuma od potkornjaka se planira redovnim postavljanjem i kontrolom lovnih klopki sa feromonima tako da je u zavisnosti od kantona do kantona bilo neželjenih posljedica.

Čuvanje šuma je u nadležnosti kantonalnih uprava za šumarstvo i šumskogospodarskih društava. Neke kantonalne uprave još uvijek nisu u potpunosti preuzele svoju obavezu. Nefunkcionalnost kantonalnih uprava za šumarstvo posljedica je i nepostojanja federalnog Zakona o šumama, kadrovske nepopunjenosti, nedovoljnog broja čuvara šuma, loše opremljenosti čuvara šuma, prevelikih čuvarskih rejonu, pojačane ilegalne sječe šume iz socio-ekonomskih razloga i drugo.

Požarna 2019. godina u odnosu na posljednjih pet godina nije je bila ekstremna u smislu pričinjenih šteta u šumama Federacije BiH s obzirom na broj požara, opožarenu površinu i procijenjene štete. Procijenjene štete na području Federacije BiH iznose 2.900.297 KM. Registrirano je 401 šumskih požara, opožarena površina iznosi 4.099,30 ha, pričinjene štete na drvnoj masi iznose 775,00 m³, izgorjelo je ili oštećeno

96.287 sadnica, dok je u 2018. godini zabilježen znatno manji broj požara - 146, opožarena površina je iznosila 1.467 ha, izgorjela drvena masa 87m³, oštećene – izgorjele sadnice 90.100 komada, a procijenjene štete su znatno veće i iznose 3.667.570 KM.

Pokazatelji poslovanja

Prema službenim podacima koje smo dobili od Kantonalnih šumskogospodarskih društava, tri poduzeća su iskazala gubitak: ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres, koje gospodari državnim šumama u Kantonu 10, J.P. „Tuzlanske šume“ dd Kladanj i JKSPD „Sarajevo šume“ d.o.o. Sarajevo.

Najveći gubitak u 2019. godini u smislu poslovanja iskazalo je ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres u visini od 1.061.057 KM, ali su istovremeno prikazana velika dugovanja i potraživanja sa 31.12.2019.godine. Potraživanja su za oko 2.000.000 KM veća od dugovanja, te prikazani gubitak ne pričinjava neki veliki problem. Prosječna plaća zaposlenih u istom poduzeću iznosi 1.084,00 KM, i na drugom je mjestu poslije ŠPD/ŠGD “Srednjobosanske/Šume Središnje Bosne”d.o.o. Donji Vakuf, koje ima najveće prosječne plaće u visini od 1.161,00 KM.

Sredstva za općekorisne funkcije šuma

Prestankom važenja Zakona o šumama FBiH prestalo se i sa prikupljanjem sredstava za općekorisne funkcije šuma. Sredstva koja su po ovom osnovu ranije prikupljena u Proračunu FBiH, korištena su u druge svrhe.

Za značajnije poboljšanje narušenog stanja šumskih ekosistema, izgradnju i rekonstrukciju šumske infrastrukture i ostalih zahvata za unapređenje šuma u šumarskom zakonodavstvu, potrebno je ustanoviti doprinose za šumarstvo. Jedan dio ovih sredstava mogao bi se iskoristiti za realizaciju prioriternih aktivnosti zajedničkih za sektor šumarstva u FBiH, provedbu šumarske legislative, formiranje i rad uprave/uprava za šumarstvo i ostale važne aktivnosti.

Kadrovska struktura zaposlenih u šumarstvu

U sektoru šumarstva FBiH u 2019. godini ukupno je bilo zaposleno 4.637 radnika, od čega u šumskogospodarskim društvima 4.187, a u Federalnoj i kantonalnim upravama za šumarstvo 450 zaposlenih. Od ukupnog broja zaposlenih, 2.541 ili 54,8% su šumarske struke.

U nekoliko poduzeća šumarstva se među najvećim problemima ističe nepovoljna kadrovska struktura zbog velikog broja radnika sa invaliditetom, koji su prije nastanka invalidnosti bili proizvodni radnici (u ŠPD ZDK 15%, Sarajevo-šume 15%, ŠPD SBK 12% i ŠPD USK 10% od ukupnog broja zaposlenih), čime se dodatno otežava produktivnost poduzeća. Problem raspoređivanja radnika sa invaliditetom se pokušava riješiti povećavanjem broja radnih mjesta za invalide II. kategorije u pravilnicima o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, ali se i ta mjesta brzo popunjavaju.

Šumskogospodarska društva u kojima se za izvođenje poslova u šumarstvu angažiraju kooperanti i sezonska radna snaga, imaju povoljniju kadrovsku strukturu samoga društva.

Za unapređenje planiranja i donošenja odluka u upravama i u poduzećima šumarstva potrebno je ulagati napore za jačanje kapaciteta i stalno usavršavanje zaposlenih, kao i usvajanje najnovijih naučnih i stručnih znanja i iskustava.

Za optimalnu implementaciju novih tehnologija i informatizaciju poslovnih procesa u šumarstvu ključno je i neophodno zapošljavanje odgovarajućeg stručnog kadra sa specifičnim IT znanjima.

Strateške aktivnosti u oblasti šumarstva

U proteklih desetak godina provedeno je nekoliko strateških aktivnosti i projekata u oblasti šumarstva na entitetskoj i državnoj razini, koji uz donošenje zakona o šumama, imaju za cilj uspostavljanje transparentnog sustava upravljanja i gospodarenja šumama, primjenu svjetskih iskustava, međunarodnih konvencija i standarda u svim segmentima šumarstva. Među najvažnijim od ovih projekata su:

- Šumarski program Federacije BiH,
- Druga državna inventura šuma na velikim površinama
- Uspostava i razvoj Informacijskog sustava šumarstva FBiH itd.

Na realizaciji ovih projekata je bio angažiran veliki broj domaćih i stranih eksperata uz aktivno sudjelovanje predstavnika vlasti, nevladinih organizacija i drugih zainteresiranih strana. Opći dio Šumarskog programa FBiH, kojim se definira šumarska politika je završen i prihvatila ga je Vlada FBiH, a njegovo usvajanje od strane Parlamenta FBiH prolongirano je do donošenja Zakona o šumama.

Državna/nacionalna inventura šuma na velikim površinama ima za cilj utvrđivanje trenutnog stanja šuma i šumskih zemljišta i stvaranje baze podataka koja će poslužiti kao osnov za izradu strateških dokumenata, procjenu i monitoring zdravstvenog stanja šuma, uključivanje u procese izvještavanja po međunarodnim sporazumima i konvencijama, kao i za postavljanje prioriteta za istraživanja i razvoj u šumarstvu.

1. Razvoj Informacijskog sustava u šumarstvu FBiH (ISŠ)

Uspostava jedinstvenog Informacijskog sustava u oblasti šumarstva u FBiH ima za cilj omogućiti sveobuhvatno, pouzdano i brže praćenje stanja i promjena u oblasti šumarstva uz primjenu suvremenih informatičkih tehnologija.

U cilju normativnog reguliranja uspostave i razvoja Informacijskog sustava šumarstva, Valda Federacije BiH usvojila je Odluku o upravljanju, održavanju i korištenju Informacijskog sustava šumarstva u Federaciji BiH (Službene novine FBiH, broj: 69/18).

U 2019. godini je proveden projekt izrade modula Stanje šuma u oblasti Evidencije šuma ISŠ-a. Izrađena je i aplikacija za unos podataka o izvršenju sječa.

Za razvoj i uspostavu informacijskog sustava od prioritetne važnosti je razina praktične obučenosti operativnog kadra u sektoru šumarstva, kao i spremnost i sposobnost rukovodećeg kadra uočiti i prepoznati potrebu njegovog kreiranja i razvoja.

Ministarstvo poduzima mjere za daljnji nastavak razvoja ISŠ-a.

2. Certifikacija šuma

U Federaciji BiH se certifikacija šuma vrši po FSC sustavu certifikacije.

Misija FSC je promicanje ekološki prihvatljivog, društveno korisnog i gospodarski uspješnog upravljanja šumama u svijetu. FSC vizija je zadovoljavanje trenutnih potreba za šumskim proizvodima bez ugrožavanja zdravlja svjetskih šuma za buduće generacije.

Aktualno važeći FSC certifikat u FBiH postoji za oko 71% površine šuma i šumskih zemljišta. U listopadu 2019. godine su usvojeni i prezentirani nacionalni FSC standardi za održivo gospodarenje šumama u Bosni i Hercegovini.

3. GEF Projekat za održivo upravljanje šumama i krajolikom (SFLMP)

Cilj GEF Projekta „Održivo upravljanje šumama i krajolikom (SFLMP)“ je bilo osiguranje održivog gospodarenja šumama i krajolicima od važnosti za gospodarski razvoj. Projektom su posebno tretirani osjetljivi krajolici, ranjivi u smislu tekuće degradacije ili negativnih učinaka klimatskih promjena, kao što je stupanj ugorženosti šuma od šumskih požara.

Ukupna vrijednost Projekta za Federaciju BiH iznosio je 4.182.000 KM (2.788.000 USD).

Projektni partneri su bili korisnici šuma, odnosno kantonalna šumskogospodarska poduzeća, koja su svojim projektima u postavljenom okviru iskazali potrebe za podrškom.

Kroz projekt je provedeno niz aktivnosti na unapređenju planiranja i nadzora u svrhu održivog upravljanja šumama, kao i aktivnosti na rehabilitaciji osjetljivih područja.

Period implementacije projekta je bio od 31.05.2014. do 31.05.2019. godine.

**Informaciju izradila
Federalna uprava za šumarstvo**

Zaključci Vlade Federacije Bosne i Hercegovine

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VLA DA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
GOVERNMENT

Босна и Херцеговина
Федерација Босне и Херцеговине
ВЛАДА

Temeljem članka 19. stavak (4) Zakona o Vladi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06), Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na 233. sjednici održanoj 28.08.2020. godine donosi

ZAKLJUČKE

1. Usvaja se „Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2019. godini i planovima gospodarenja šumama za 2020. godinu“ Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.
2. U cilju prevazilaženja teškog stanja u oblasti šumarstva izazvanog nepostojanjem zakona o šumama Federacije Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije BiH upućuje urgenciju Parlamentu Federacije BiH da žurno uzme u razmatranje Prijedlog zakona o šumama, koji je Vlada Federacije BiH utvrdila na 110. sjednici, održanoj 07.07.2017. godine, i uputila u parlamentarnu proceduru.
3. Vlada Federacije BiH je, na 154. sjednici održanoj 30.08.2018. godine, utvrdila je i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt zakona o reprodukcijском materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja. Zastupnički dom Parlamenta Federacije BiH je isti usvojio na 10. redovitoj sjednici, održanoj 29.01.2020. godine, a zbog nagomilanih problema u ovoj oblasti Vlada Federacije BiH upućuje urgenciju Domu naroda Parlamenta Federacije BiH da žurno stavi na dnevni red Nacrt zakona o reprodukcijском materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.
4. U cilju prevazilaženja nagomilanih problema u oblasti lovstva FMPVŠ je izradilo Prednacrt zakona o lovstvu i uputilo ga na mišljenja u mjesecu 11.2019. godine, Federalnom ministarstvu financija, koje i nakon dvije urgencije upućene od strane FMPVŠ nije dostavilo svoje mišljenje. Vlada Federacije BiH upućuje urgenciju Federalnom ministarstvu financija da u što kraćem roku dostavi svoje mišljenje o Prednacrtu zakona o lovstvu.
5. Obvezuju se korisnici državnih šuma da poduzmu sve neophodne aktivnosti u cilju izvršenja radova planiranih godišnjim planom realizacije šumskogospodarskih osnova.
6. Nalaže se Kantonalnim upravama za šumarstvo intenzivno praćenje realizacije šumskogospodarskih osnova i poduzimanje aktivnosti u okviru svojih ovlasti i redovito izvještavanje Federalne uprave za šumarstvo.
7. Nalaže se Federalnoj upravi za inspeksijske poslove da u suradnji sa kantonalnim inspekcijama i kantonalnim upravama za šumarstvo, intenziviraju kontrolu realizacije šumskogospodarskih osnova, te da preventivnim i represivnim mjerama, u skladu sa svojim nadležnostima, osiguraju sveobuhvatnu i potpunu realizaciju svih radova planiranih osnovama uključujući i planirane sječe ravnomjerno u svim gazdinskim klasama šuma, kako je to definirano važećim propisima za oblast šumarstva.
8. Zadužuje se Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva da Informaciju o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2019. godini i planovima gospodarenja šumama za 2020. godinu, sa Zaključcima Vlade Federacije BiH prosljedi vladama kantona, kantonalnim ministarstvima, kantonalnim upravama za šumarstvo i poduzećima koja gospodare šumama na znanje i postupanje.
9. Zadužuje se Generalni sekretarijat Vlade Federacije BiH da Zaključke Vlade Federacije BiH dostavi Parlamentu Federacije BiH.

V. broj: 1121/2020
28.08.2020. godine
Sarajevo

PREMIJER
Fadil Novalić

Adresa: Hamdije Čemertića 2, 71000 Sarajevo
Tel.: +387 33 66 44 49, Fax.: +387 33 21 24 11, +387 33 66 72 69
www.fbihvlada.gov.ba
e-mail: sekretar@fbihvlada.gov.ba